

MASTEROPPGAVE

MTHEOL-342

**HVORDAN KAN GUDS NÆRVÆR ERFARES?
EN SAMMENLIGNING AV AIDEN WILSON TOZER OG
MARTIN LUTHERS FORSTÅELSE AV GUDS NÆRVÆR
OG HVORDAN MENNESKET KAN ERFARE DET.**

GEIR LOFTESNES

STAVANGER, 29. NOVEMBER 2013

Forord

Personlig har jeg over lang tid hatt en fascinasjon for Guds nærvær. Jeg har lest bøker om og fra ulike historiske skikkelser som både har erfart og lengtet etter å erfare at Gud er nær. Dette har også skapt en lengsel i meg etter ikke bare å forstå mer om Guds nærvær, men også selv å erfare det. Jeg er overbevist om at Gud opp gjennom kirkehistorien har gitt ulike mennesker nøkler og sannheter om Guds mysterier som vi i dag kan stå i fare for å ta for gitt, overse eller glemme. Som kristne har vi i stedet muligheten til stå på skuldrene til dem som har gått før oss og vist vei. Dette er også mitt ønske for denne oppgaven; lytte til og studere noen historiske skikkelser i kirken, og bli inspirert av dem. Det betyr ikke at mine tolkninger, refleksjoner og drøftinger er nøytrale. Nei, figurantene må tåle å bli tolket gjennom mine briller fra vår tid, men forhåpentligvis er de nypusset og klare.

Jeg har også lyst til å takke noen av de som har inspirert meg og hjulpet meg i prosessen av å skrive denne masteroppgaven.

Det mest naturlige for meg vil først og fremst være å takke Gud. Jeg kjenner en dyp takknemlighet og glede over at Du har satt meg fri. Måtte mitt liv alltid leves til glede og ære for Deg.

Takk til IMI Kirken i Stavanger som har spilt en uvurderlig rolle i mitt liv, særlig med tanke på min åndelige modning og vekst. Måtte jeg kunne gi mangedobbelt tilbake til dere av alt det dere har gitt meg.

Takk til Misjonshøgskolen som er en høgskole jeg er stolt av å få utdannelsen min fra. Takk for at jeg fikk skrive om et så viktig og omfattende tema. Særlig takk til veileder Torstein Jørgensen.

Til slutt, men ikke minst: takk til min vakre kone, Hanne Therese, min elskede og beste venn. Takk for at du så ofte får meg til å le og så ofte viser meg hvem Gud er. Jeg gleder meg stort over at jeg resten av livet skal forstå og erfare mer av Guds nærvær sammen med deg.

Stavanger 21. november 2013

Innholdsfortegnelse

Forord	side 2
Kapittel 1: Innledning	side 4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	side 4
1.2 Problemstilling og avgrensing	side 5
1.3 Disposisjon, metode og kilder	side 5
Kapittel 2: Guds nærvær – noen generelle betraktninger	side 8
2.1 Guds nærvær i GT	side 10
2.2 Guds nærvær i NT	side 15
2.3 Guds nærvær i kirken	side 19
Kapittel 3: Aiden Wilson Tozer	side 23
3.1 Tozers liv og bakgrunn	side 23
3.2 Hva er Guds nærvær?	side 24
3.3 Hvordan oppstår og erfares gudsnærværet?	side 31
3.4 Hvorfor oppstår gudsnærværet?	side 41
3.5 Hva fører gudsnærværet til?	side 44
Kapittel 4: Martin Luther	side 46
4.1 Luthers liv og bakgrunn	side 46
4.2 Hva er Guds nærvær?	side 47
4.3 Hvordan oppstår og erfares gudsnærværet?	side 50
4.4 Hvorfor oppstår gudsnærværet?	side 62
4.5 Hva fører gudsnærværet til?	side 65
Kapittel 5: Sammenligning av Tozer og Luther	side 68
Kapittel 6: Avsluttende refleksjon	side 72
Litteraturliste	side 73

Kapittel 1

Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Guds nærvær har på ulike måter opptatt mennesker til alle tider og i alle livssituasjoner. Bibelen er i seg selv en stor boksamling med historier om Guds inngripen og Hans nærvær som blir tilgjengelig, synlig og erfarbart for mennesker. Det strekker seg helt fra tiden i Edens hage til framtidige syner om den nye himmel og jord i Johannes Åpenbaring. Også opp gjennom kirkens historie har dette temaet opptatt mennesker; enten man har vært i sorg og trengsler eller erfart glede og fremgang. Ikke har det bare vært mange mennesker som har lengtet etter å erfare Guds nærvær, men mange teologer har lengtet etter kunnskap og innsikt om dette temaet. Og det har også vært grunnlag for noen av de største teologiske debattene i kirkehistorien. Debatten om realpresens i nattverden på 1500-tallet er et godt eksempel på dette.

Guds nærvær kan være utfordrende å forholde seg til. Spør man forskjellige mennesker vil man raskt finne mange ulike oppfatninger om hvordan gudsnærværet kan erfares for mennesket, både med Guds Ord og egne erfaringer som bakteppe. Alt fra Brother Lawrence som visstnok skal ha svevd i løse luften fordi Guds nærvær var så synlig til stede i og rundt ham¹, til Martin Luther som mente at Guds nærvær kun kom gjennom ytre, konkrete tegn som for eksempel brødet og vinen i nattverden.

I en postmoderne tid hvor personlige erfaringer er sentrale², har det også skjedd en forskyvning i kirken. Som Tove Rusten Skaar påpeker i artikkelen ”Lovsang forener! Moderne lovsang som økumenisk spiritualitet i vår tid” har kirken gått fra å være opptatt av læresetninger *om* Gud til å være opptatt av erfaringer og opplevelser *med* Gud.³ Dette understreker også kirkens behov for å få en teologisk sann og sunn forståelse av dette temaet. Vi må møte dagens kultur på en måte som har solid teologisk forankring i Bibelen.

---

¹ http://divinelycommonicons.com/iconhtml/dci_brotherlawrence.html, 14.11.13.

² Jerome Murphy-O'Connor mener at verden har beveget seg fra å stille ontologiske spørsmål knyttet til Guds nærvær – hvorvidt Gud eksisterer – til å stille spørsmål knyttet til erfaringer – hvorvidt Gud kan være personlig nærværende for meg som en venn (Murphy-O'Connor 1969: 107).

³ Skaar: 2013: 167ff.

1.2 Problemstilling og avgrensing

Denne oppgavens avgrensede problemstilling i forhold til det videre perspektiv som er skissert ovenfor, er som følger:

”Hva er A. W. Tozer og Martin Luthers forståelse av begrepet Guds nærvær og hva er deres oppfatning av hvordan dette kan erfares for mennesket?”

Jeg ønsker å se på hvordan Guds nærvær kan erfares av mennesket og vil sammenligne hva A. W. Tozer og Martin Luther mener om temaet. A. W. Tozer er en betydelig teologisk stemme om Guds nærvær i det karismatiske kirkelandskapet. Han har skrevet flere bøker om temaet og var selv opptatt av å erfare Guds nærvær i sin egen gudsrelasjon. Martin Luther er selvsagt opphavet til luthersk teologi og store deler av den skandinaviske kirken. Han var selv opptatt av Guds nærvær i det sakramentale og i Ordet og mente Gud brukte ytre midler for å virke på det indre plan.

Årsaken til valg av figuranter er blant annet relevansen disse har for den norske kirken i dag. Vi står i en lang tradisjon hvor luthersk kristendom i stor grad dominerer det norske kirkelandskapet. Samtidig har vi de siste 40 årene sett en fremvekst av karismatisk kristendom, også i lutherske kirker og bevegelser, for eksempel gjennom OASE-bevegelsen og IMI Kirken i Stavanger.

Når jeg bruker begrepet Guds nærvær, mener jeg det guddommelige nærværet ved treenigheten, ikke bare spesifikt knyttet til Faderens nærvær.

Guds nærvær er et stort tema, og selvsagt umulig å gripe i sin fylde. Slik vi ser gjennom Bibelen har mennesker erfart Guds nærvær på en rekke ulike måter; gjennom visjon/syn, Guds tale, Guds inngripen i under og helbredelser, i Jesus, ved Den Hellige Ånd, som en brennende busk for Moses, som skystøtten og ildstøtten for Israelsfolket, som materiell velsignelse, glede, frihet, hvile og så videre. Listen er lang. I oppgaven vil jeg ikke gå inn på hva de enkelte figurantene mener om alle de ulike måtene Guds nærvær kan erfares på, men derimot hva de selv mener er viktig for hvordan mennesket kan erfare Guds nærvær. Svarene vil være svært forskjellige, noe som også danner grunnlag for refleksjon og drøfting senere i oppgaven.

1.3 Disposisjon, metode og kilder

Denne oppgaven bygger på lesing av litterære kilder og jeg vil dermed bruke en hermeneutisk metode. Hermeneutisk metode består i tekstfortolkning. Den tyske

filosofen Hans-Georg Gadamer har vært viktig i hermeneutikkens nyere utvikling. Hans forståelse kan oppsummeres i følgende:

... å være åben over for den tekst, sag, person eller overlevering, som taler til os – og lytte til den andens meninger, uden at vi derfor behøver at glemme vore egne.⁴

Før jeg går nærmere inn på oppgavens figuranter og besvarer de ulike spørsmålene knyttet til deres forståelse av Guds nærvær, mener jeg det er både relevant og viktig å danne et bakgrunnsteppes for Guds nærvær. Dette vil jeg gjøre i kapittel to ved først å se nærmere på begrepet *Guds nærvær*, før jeg vil gi et kort overblikk over Guds nærvær både ut i fra Bibelen og kirkehistorien. Det finnes overraskende lite systematisk litteratur om Guds nærvær i Bibelen⁵, og jeg har derfor under dette punktet flere ganger måttet se på hva bibelkommentarer og ordbøker sier om ulike kjente erfaringer og opplevelser av Guds nærvær hentet fra Bibelen. Med kirkehistorien som utgangspunkt vil jeg se på noen av de viktigste teologiske diskusjonene som er knyttet til Guds nærvær. Dette er likevel et svært omfattende emne, med mange nyanser. Det er verken innenfor denne oppgavens omfang eller problemstilling å gå inn i dybden av hva Bibelen eller kirkehistorien sier om Guds nærvær, snarere ønsker jeg i dette kapittelet å vise til at det finnes et mangfold av hendelser og erfaringer av gudsnærvær i vår egen kristne historie og tradisjon.

Deretter vil jeg gjennom tre kapitler ta for meg oppgavens to figuranter og drøfte hva deres forståelse av Guds nærvær er og hvordan mennesket kan erfare det. I kapittel tre og fire tar jeg for meg henholdsvis Tozer og Luther. Etter en innledning om figurantens bakgrunn og liv, har jeg delt kapitlene inn i fire hovedspørsmål som sammen vil gi en helhetlig forståelse av figurantenes syn på Guds nærvær:

- Hva er Guds nærvær?
- Hvordan oppstår og erfares gudsnærværet?
- Hvorfor oppstår gudsnærværet?
- Hva fører gudsnærværet til?

---

⁴ Gulddal og Møller 1999: 37.

⁵ Både gjennom søk på litteratur på bibliotekbasen til Misjonshøgskolen, søk på internett og gjennom samtaler med bibelteologer/professorer på Misjonshøgskolen.

Dette er sentrale spørsmål i forståelsen av temaet, samtidig som de er åpne nok til å bli besvart tilstrekkelig av den enkelte figurant.

I det første spørsmålet vil jeg gi noen generelle betraktninger om hva Tozer og Luther mener om hva Guds nærvær er og la dem selv definere det. Selvsagt vil dette ikke gi et fullstendig bilde av hva figuranten mener om temaet, men det vil være en god inngang til resten av spørsmålene.

Under spørsmål nummer to vil jeg vektlegge det figuranten selv oppfatter som sentralt for hvordan eller hvor Guds nærvær oppstår og hvordan mennesket kan erfare det. Figurantene vil her berøre ulike perspektiv.

Det tredje spørsmålet forsøker å svare på to ting; både hvorfor Gud lar sitt nærvær oppstå og erfares, samt hvem som har ansvaret for at Guds nærvær skal kunne erfares – Gud eller mennesket?

I det siste spørsmålet vil jeg peke på noen momenter i hva figurantene mener menneskets erfaring av Guds nærvær fører til og hvilke konsekvenser det har for mennesket. Tozers og Luthers svar på spørsmål to ligger til grunn for dette svaret, noe som dermed også gir forskjellige perspektiv. Verken Tozer eller Luther gir fullstendige svar på dette, men jeg velger å ta det med i oppgaven fordi det viser hvilken hensikt gudsnærværet har i den kristne.

I kapittel fem vil jeg gi en kort oppsummerende sammenligning mellom Tozers og Luthers samlede forståelse av Guds nærvær, før jeg til sist i oppgaven vil gi en avsluttende refleksjon.

Ettersom A. W. Tozer skriver eksplisitt om Guds nærvær og har dette som tema for flere av sine bøker, vil jeg kun basere meg på primærkilder fra ham. Når det gjelder Martin Luther, finnes det ikke et tematisk skrift hvor han selv har skrevet om sin helhetlige forståelse av Guds nærvær. Derfor vil jeg i større grad benytte meg av bøker og artikler som er blitt skrevet av andre, men som igjen baserer seg på Luthers skrifter.

Tozer er amerikansk og nesten alle hans kilder er dermed engelskspråklige. Og selv om Luther skrev på tysk, er også de fleste av denne oppgavens kilder engelskspråklige. Dette gjør at jeg velger å sitere sitatene på det språket som er blitt brukt.

Kapittel 2

Guds nærvær – noen generelle betraktninger

Guds nærvær er på mange måter en stor samlebetegnelse for en rekke ulike perspektiver på hva Gud gjør og hvordan Han kan erfares av mennesker. Også flere ulike adjektiv kan settes foran ordet for å beskrive hvilken hensikt det har. Oppgaven vil for eksempel vise til hvordan figurantene vektlegger Guds relasjonelle nærvær og Guds sakramentale nærvær, mens dette kapitlet viser for eksempel til Guds frelsende/befriende nærvær, Guds talende nærvær, Guds straffende nærvær og Guds kallende nærvær. En slik inndeling har ingen bibelsk forankring, men er begrep som brukes for å påpeke sider ved Guds nærvær og hvilken funksjon Guds nærvær har i en gitt kontekst.

Vi kan også lage et skille mellom Guds objektive nærvær og Guds subjektive nærvær. Gud objektive nærvær er nærværende uavhengig av hvorvidt mennesket erkjenner det, Guds allestedsnærvær er et eksempel på det objektive nærværet. Guds subjektive nærvær er det nærværet som oppfattes og er til stede for det enkelte mennesket. Den forståelsen man har av disse typer gudsnærvær preger selvsagt forståelsen man har av temaet. Dette vil vi også se mer på i kapittel tre.

Ser vi nærmere på den bibelske forståelsen av begrepet Guds nærvær, ser vi at begrepet ikke korresponderer fullt ut med et eksakt hebraisk eller gresk ord. Når vi oversetter Bibelen til norsk og bruker begrepet nærvær, er dette som regel idiomatisk bruk av ordet *ansikt*. Det hebraiske ordet for ansikt, פָּנִים (*panim*), kan bli brukt på mange forskjellige måter og på måter som ikke engang er i relasjon til den bokstavelige forståelsen av ordet. Flere av dem er viktige måter å referere til Guds nærvær på. Med riktig preposisjon foran ordet, betyr ordet bokstavelig ”til ansiktet av” eller ”framfor, i nærværet av”. Dermed, når tekster bruker dette begrepet vil betydningen være Guds nærvær, selv om det ikke menes at Guds ansikt er fysisk synlig. Adam og Eva gjemte seg for Herrens *pene* (Gen 3, 8), Herren gav et løfte til Moses om at hans *panim* ville gå med folket da de forlot Sinai (Ex 33, 14). Disse og flere steder har bibeloversettere med rette oversatt med *nærvær*, framfor ansikt. Når flere av salmene sier noe om å se Guds ansikt, kan vi også forstå dette som Guds nærvær, tatt i betraktning ordene om at ingen kan se Guds ansikt og leve (Ex 33). At Gud gjemte sitt ansikt ble også forstått som Guds fravær (Sal 13, 2; 27, 9; 44, 25).

Også når NT bruker det greske ordet for ansikt, kan dette noen ganger forstås som Guds nærvær.⁶

Det er også andre ord i Bibelen som indikerer at det er snakk om Guds nærvær. Det hebraiske verbet שׁוּב ⁷, som på norsk kan bety *å bo/dvele* (eng: dwell), er også et ord som indikerer nærvær. Når Gud for eksempel sier at Han vil bo/dvele ”i det høye og hellige ... og hos den som er knust og nedbøyd i ånden”⁸ er dette snakk om Guds nærvær som både regjerer over alt og er til hjelp for mennesket i nød. Og når Gud sier til Ezekiel at ”Her vil jeg bo blant israelittene til evig tid”⁹, er også dette et løfte om Guds nærvær blant Israelsfolket.¹⁰

I tillegg kan *Guds navn* også forstås som Guds nærvær. I 1. Kg 9, 3 sier Gud til Salomo: ”... jeg vil la navnet mitt bo der for alltid”¹¹. Dette er en ordbruk som er typisk for Deuteronomium. Flere ganger taler Moses om at Gud velger et sted ”til bolig for sitt navn” eller hvor ”han lar sitt navn bo”.¹² Og når Deuteronomium taler om et sted hvor Guds navn bor, er dette forstått som et sted hvor Guds nærvær kan erfares for mennesker. Som Donald E. Gowan poengterer i artikkelen ”Divine Presence” har GT-studier av Guds navn:

*... led to the conclusion that name represents what human beings can know of God's character, of ways they can experience God, and the sense of God's real presence on earth.*¹³

Det hebraiske ordet קָדוֹשׁ og det greske ordet $\delta\acute{o}\xi\alpha$, som vi på norsk kan oversette med *ære/herlighet*, er også blitt forstått som et begrep knyttet til Guds nærvær. Mens Guds nærvær kunne i GT erfares for eksempel i tabernakelet og telthelligdommen, var ære/herlighet ofte et positivt og synlig tegn på at Gud var spesielt til stede. Guds קָדוֹשׁ fylte for eksempel Salomos tempel¹⁴, kom til profeten Ezekiel i visjoner¹⁵ og skinte

---

⁶ Gowan 2007, 146ff.

⁷ Det hebraiske ordet for tabernaklet kommer fra samme rot som dette verbet (Friedman 1992: 293).

⁸ Jes 57, 15 (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

⁹ Es 43, 7 (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

¹⁰ Görg 2004: 698ff.

¹¹ Bibelen 2011, Bibelselskapet.

¹² Deu 12, 5; 12, 11; 14, 23 og 16, 2.

¹³ Gowan 2007, 148.

¹⁴ 1. Kg 8, 11 og 2. Kr 5,14; 7, 1-3.

¹⁵ Esk 1, 28; 3, 12 og 23.

når englene fortalte hyrdene om Jesu fødsel¹⁶. Det var også Jesu δόξα Peter, Jakob og Johannes fikk se da Jesus tok dem med opp på fjellet for å be.¹⁷ Gowan presiserer likevel at NT-bruken av δόξα sjeldent indikerer at det er direkte snakk om Guds nærvær.¹⁸

2.1 Guds nærvær i GT

Som John J. Scullion påpeker i artikkelen ”God (OT)” er Gud i GT en Gud man erfarer. Man tror på Gud og vet at Gud gjør sitt verk i de ulike situasjonene man er i. Ingen prøver å bevise Guds eksistens eller Hans nærvær, men vet ut i fra erfaring at Gud eksisterer, initierer, opprettholder og hersker over universet, samt er forfatteren bak verdenshistorien. Han er aktiv og nærværende, fra skapelsen og videre inn i nytestamentlig tid.¹⁹

På bakgrunn av Scullions artikkel og Terrence E. Fretheims artikkel ”God, OT view of” har jeg laget en oversikt over noen av de viktigste perspektivene ved Guds nærvær i GT²⁰: Guds skapende nærvær, Guds velsignende nærvær, Guds manifesterte nærvær, Guds talende og kallende nærvær, Guds dømmende nærvær og Guds frelsende nærvær. Disse vil jeg nå gå nærmere inn på, og vise til enkelte GT-henvisninger som knyttes til disse.

Guds skapende nærvær

Den bibelske Gud forutsetter at Gud alltid har eksistert, og i et teologisk perspektiv er det helt uunngåelig å snakke om Guds nærvær i skapelsen. Gud er aktiv, til stede og nærværende i hele skapelsesprosessen. Gud byder og det Han sier, det skjer. ”God’s word is event”, som Scullion påpeker.²¹ Helt fra starten av skapelsesberetningen i Genesis 1, leser vi:

*I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden. Jorden var øde og tom, mørke lå over dypet, og Guds ånd [sic] svedde over vannet.*²²

---

¹⁶ Luk 2, 9.

¹⁷ Luk 9, 28-36.

¹⁸ Gowan 2007, 148.

¹⁹ Scullion 1992: 1041f.

²⁰ Scullion 1992: 1043ff og Fretheim 2007: 611ff.

²¹ Scullion 1992: 1043.

²² Gen 1, 1-2 (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

Som Jürgen Moltmann poengterer har den delen av bibelverset som omhandler at ”Guds Ånd svevde over vannet” sjelden fått noen stor teologisk utdypelse eller tolkning, men at:

It is intended to point out that the divine Spirit (ruach) [heb. ord for Ånd] is the creative power and the presence of God in his creation. The whole creation is a fabric woven by the Spirit and is therefore a reality to which the Spirit gives form.²³

Som en viktig teologiske stemme om skapelsen, argumenterer Moltmann for at hele skapelsen i fellesskap sammen utgjør en manifestasjon av Guds Ånd og Guds nærvær.²⁴ Følger vi Moltmanns teologi, gir dette rom for å erfare Guds nærvær i det skapte, både i naturen og i møte med andre mennesker.²⁵ Dette ser vi er en realitet også for David som i Salme 139 uttrykker:

*Hvor skulle jeg gå fra din pust, hvor kunne jeg flykte fra ditt ansikt?
Stiger jeg opp til himmelen, er du der, legger jeg meg i dødsriket, er du der.²⁶*

Da Jakob fikk en drøm av Gud, innså han at Herren også var på det stedet han oppholdt seg, uten å egentlig vite om det.²⁷ Gud er tilgjengelig og tilstede i hele skapelsen med sitt nærvær. Det gjør at vi kan si at Gud er allestedsnærværende eller omnipresent.

Guds velsignende nærvær

Fretheim mener Guds velsignende nærvær har to ulike spor: (1) *det generelle* og (2) *det spesifikke*.²⁸ Det generelle gjelder alle mennesker. Siden Gud er opphavet til alt det skapte, har Han allerede velsignet det skapte ved skapelsen; Gud har gitt livet og har skapt det skapte slik at livene kan reprodusere seg selv. I tillegg forsørger

---

²³ Moltmann 1985: 99.

²⁴ Moltmann viser videre til Heinrich Heine som presiserer at dette ikke er det samme som panteisme, hvor alle ting er fullt ut guddommelig, men at Guds Ånd heller manifesterer seg i ulike grad i alt det skapte (Moltmann 1985: 103).

²⁵ Moltmann 1985: 99ff.

²⁶ Sal 139, 7-8 (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

²⁷ Gen 28, 16-17.

²⁸ Fretheim 2007: 615f.

menneskene med mat. Dette gjelder for mennesker uavhengig om man velger å tilhøre Gud eller ikke.

Det spesifikke gjelder de utvalgte. Abraham ble for eksempel velsignet med sønner, nasjoner og landområder.²⁹ Da Moses protesterte mot at han selv skulle føre Israelfolket ut av Egypt, svarte Gud: ”Jeg vil være med deg!”³⁰

Dette enkle uttrykket kommer igjen og igjen gjennom hele Bibelen og fremstår som et mektig løfte, og i varianten ”Gud er med oss” som et bekræftelse på håp.³¹ Vi ser eksempelvis hvilke implikasjoner dette løftet har på deres ferd ut av Egypt på vei mot det lovede land; Gud forsørger, leder og beskytter dem.

Guds manifesterte nærvær

Med dette punktet menes både Guds nærvær knyttet til bestemte steder, samt konkrete og synlige erfaringer av Guds nærvær.

I GT ser vi at telthelligdommen og tempelet og ved paktkisten var steder hvor man kunne erfare det guddommelige nærværet.³² Paktkisten ble først tapt i krig mot filisterne og førte til stor sorg for folket³³. Senere ble den vunnet tilbake i krig mot filisterne³⁴, etter å ha skapt forvirring, død og sykdom der paktkisten var.³⁵ På vei mot Jerusalem fører den til stor velsignelse over Obed-Edoms hus, hvor den blir værende i tre måneder. Etter hvert blir den ført inn i det aller helligste i Salomons tempel.³⁶ Vi ser at Guds nærvær følger paktkisten der hvor den er, enten til velsignelse, når den er på rett sted, eller til ødeleggelse når den er med feil folk. Etter hvert mistet paktkisten mer og mer sin betydning, og ble for siste gang omtalt i GT gjennom Jeremia sine ord om ikke å lete etter den, minnes den eller lage en ny.³⁷ Nå var tempelet i Jerusalem blitt et mye viktigere sted for Guds nærvær.

---

²⁹ Gen 12, 1-3, 7; 13, 14-18; 15, 4-5, 18-21.

³⁰ Ex 3, 12 (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

³¹ Gowan 2007, 147.

³² Men Guds nærvær vær likevel ikke bare bundet til disse stedene. Zimmerli påpeker i *Old Testament Theology in Outline* at Israelfolket selv etter okkupasjonen, da israellittene egentlig er blitt vandt med at Guds nærvær er i tempelet i Jerusalem, tyr til en mengde lokale helligdommer som er spredt utover landet. Disse reiste israellittene til under bestemte tider av året for å søke Guds ansikt, og alle menn skulle reise dit tre ganger i året. Gud åpenbarer seg for eksempel også til Abraham flere bestemte steder; Sikem, Betel og Mamre ved Hebron. Zimmerli mener også at hvordan Gud snakket til Moses og Israelfolket under vandringen fra Egypt viser at Gud ikke er bundet til et bestemt sted, men åpenbarer seg fra tid til annen i møte med i møte med mennesker (Zimmerli 1978: 71ff).

³³ 1. Sam 4.

³⁴ 2. Sam 5, 17-25.

³⁵ 1. Sam 5.

³⁶ 1. Kg 8, 1-9.

³⁷ Jer 3, 16-17.

Salomon kalte, i henvendelse til Gud, tempelet for ”et sted der du kan bo for alltid”³⁸. Og det var ikke paktkistens tilstedeværelse i det aller helligste som bekreftet at Gud var der, men snarere at skyen fylte Herrens hus. Da klarte ikke prestene å gjøre tjeneste der på grunn av skyen; for Herrens herlighet fylte tempelet. Salomon erkjenner likevel at Gud og Hans nærvær er større enn at Han kan rommes i tempelet alene ved å uttale:

*Men bor Gud virkelig på jorden? Se, himmelen og himlens himmel kan ikke romme deg, langt mindre dette huset som jeg har bygd!*³⁹

Tempelet i Jerusalem fikk utvilsomt en viktig status for stedet for Guds nærvær, og da det i år 587 f.kr blir ødelagt, var fortsatt håpet for fremtiden knyttet til Jerusalem. Profeten Esekiel sin visjon om et nytt tempel, gjør at forventningene om at Gud igjen vil være nærværende i Jerusalem stiger. Da skal byen få et nytt navn; ”Herren er der”.⁴⁰

Når vi tar for oss menneskelige erfaringer av Guds manifesterte nærvær, er Moses en naturlig skikkelse. Ex 33 viser at Gud lar sin herlighet bli synlig når Moses ber om det, men Hans ansikt kan ingen se. Likevel sier Gud senere at Han snakket ansikt til ansikt med Moses⁴¹, og GT-skribentene sier at Gud gav seg til kjenne ansikt til ansikt med Moses⁴². I det påfølgende kapittelet i Ex leser vi også at Gud taler til Moses, i forbindelse med lovtavlene, noe som fører til at ansiktet til Moses skinte. Dette la han ikke merke til selv, men Israelsfolket så det, og Moses la et slør over ansiktet sitt som han tok bort når han snakket med Gud igjen.⁴³

Vi ser at Guds herlighet her manifesterer seg og forandrer Moses på en synlig måte. Også Elia fikk erfare at Herren gikk forbi ham. Da israelittene hadde forlatt Gud, var Elia den eneste som var igjen, og han oppholdt seg i en hule på Horeb. Da sa Gud at han ville gå forbi ham. Det kom både en kraftig storm, et jordskjelv og en ild, men Gud var ikke i noe av dette. Først når lyden av skjør stillhet kom, stilte Elia seg i huleåpningen for å erfare Guds nærvær, hvor Gud også talte til ham⁴⁴.

---

³⁸ 1. Kg 8, 13.

³⁹ 1. Kg 8, 27 (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

⁴⁰ Esk 43, 4-5; 44, 4; 48, 35.

⁴¹ Num 12, 8.

⁴² Ex 33, 19-23.

⁴³ Ex 34, 29-35.

⁴⁴ 1. Kg 19, 9-18.

Vi kan heller ikke komme utenom måten Gud ledet Israelfolket ut av Egypt på når vi tar for oss Guds manifesterte nærvær. Om natten lyste det en ildstøtte som ledet vei, og om dagen en skystøtte⁴⁵. Sky og ild var også en del av beviset på at Gud var tilstede ved Sinaifjellet⁴⁶. Dette ser vi også skje med telthelligdommen etter at den blir reist og innviet; skyen lå over boligen om dagen, og om natten lyste den som en ild. Og hver gang skyen løftet seg fra boligen, brøt Israelfolket opp og dro videre på sine vandringer⁴⁷. Slik fulgte og ledet Guds nærvær Israelfolket på en synlig måte døgnet rundt. Skystøtten senket seg også ved inngangen av telthelligdommen når Moses gikk inn for å snakke med Gud slik mennesker snakker med hverandre⁴⁸.

Guds talende og kallende nærvær

Gud kaller enkeltmennesker, velger ut sitt folk og inngår pakt med dem. Han kaller Noah til å bygge en stor båt for å redde sin familie og alle dyrene. Han kaller Abram til å bryte opp og gå til det landet som Gud kaller ham til. Gud kaller Isak framfor Ismael, Jakob framfor Esau og deres etterkommere blir Guds folk, Israelfolket.

Gud kaller også lederne av Israelfolket. Han kalte på Moses da han møtte en brennende busk som ikke ble fortært av ilden⁴⁹. Gud kaller Israels dommere, konger og profeter – enten gjennom salvelse, profetord eller direkte tale. Flere av de som Gud kaller inngår Han en pakt med; Noah etter storflommen⁵⁰, med Abraham⁵¹, Israel⁵² og David⁵³.⁵⁴ Gjennom hele GT ser vi også at Gud taler til menneskene, enten i direkte tale, gjennom tegn og under eller til hele Israelfolket eller andre ledere ved å bruke profeter. Når Gud bruker profeter, taler de ikke *om* Gud, men *fra* Gud. Gud beveger seg gjennom profetenes ord og liv, samtidig som Han ikke er alltid bundet av det profeten gjør eller sier.⁵⁵

---

⁴⁵ Ex 13, 21-22.

⁴⁶ ”Da det ble morgen den tredje dagen, tok det til å tordne og lyne. En tung sky la seg over fjellet, og det gjallet høyt fra bukkehorn. Alt folket i leiren skalv av redsel. Men Moses førte folket ut av leiren for å møte Gud, og de stilte seg ved foten av fjellet. Hele Sinai-fjellet sto i røyk fordi Herren hadde steget ned på det i ild. Røyken steg opp som røyken av en smelteovn, og hele fjellet skalv. Lyden av bukkehorn ble sterkere og sterkere. Moses snakket, og Gud svarte med høy røst” (Ex 19, 16-19, Bibelen 2011, Bibelselskapet).

⁴⁷ Ex 40, 34-38, Deu 34, 10.

⁴⁸ Ex 33, 7-11.

⁴⁹ Ex 3, 2-6.

⁵⁰ Gen 9.

⁵¹ Gen 15.

⁵² Ex 24.

⁵³ 2. Sam 7.

⁵⁴ Fretheim 2007: 616f.

⁵⁵ Scullion 1992: 1045.

Guds dømmende nærvær

Det er også knyttet stor ærefrykt til Guds herlighet og nærvær. Gud sier selv til Moses at ansiktet Hans kan ingen se⁵⁶ og Sinaifjellet ble regnet som hellig. Folket måtte ikke trenge seg fram for å se det Gud gjorde, da kom de til å dø⁵⁷. Aron får også beskjed om at han ikke til alle tider kan gå inn til paktkisten innenfor forhenget i helligdommen, for da må han dø⁵⁸. Flere personer i GT har også vært redd for at de skulle dø fordi de hadde sett en engel⁵⁹. Paktkisten, et symbol på Guds nærvær, førte til ulykke og død da den var hos filisterne⁶⁰, og da Israelsfolket førte den tilbake til Sion, døde Ussa fordi han rørte ved paktkisten på grunn av ustyrlige okser⁶¹. I GT var Guds nærvær forbundet med ærefrykt, hellighet og noe som ikke var forbeholdt alle å erfare på nært hold.

Guds frelsende nærvær

Allerede på Noahs tid ser vi Guds frelsende nærvær. Han frelser Noah og hans familie, samt alle jordens dyr, fra syndens ødeleggelse på jorden.⁶² Gud utfrir også Israelsfolket fra egypternes slaveri; Gud ser og hører folkets rop, og stiger ned for å redde dem fra verdens undertrykkelse.⁶³ Ikke bare vises Guds frelsende nærvær i selve utfrielsen, men også hele veien mot det lovede land, hvor manifestasjonene av nærværet leder folket og hvor de ikke mangler mat. Gud leder også folket sitt ut av det babylonske fangenskapet og tilbake til Jerusalem.⁶⁴ Samtidig ser vi også at Gud tilgir og frelser folket fra deres synd. Det er en stor misforståelse at denne guddommelige egenskapen kun tilhører nytestamentlig tid.⁶⁵

2.2 Guds nærvær i NT

Under dette punktet vil jeg se på hvordan Guds nærvær er uttrykt i NT. Jeg er bevisst på at det kan være flere ulike synspunkter på tolkningen av bibelhenviisningene, men i henhold til oppgavens format vil det ikke være rom for å gå nærmere inn på dette.

---

⁵⁶ Ex 33, 23.

⁵⁷ Ex 19, 21.

⁵⁸ Lev 16, 2.

⁵⁹ Dom 6, 22; 13, 22.

⁶⁰ 1. Sam 5.

⁶¹ 2. Sam 6, 6.

⁶² Gen 7-9.

⁶³ Ex 3-12.

⁶⁴ Scullion 1992: 1044f.

⁶⁵ Fretheim 2007: 617f.

Matteus bruker Immanuel-profetien fra Jes 7, 14 og proklamerer med det en ny tid for Guds nærvær i NT⁶⁶; *Gud med oss*, som Immanuel betyr. Johannes introduserer evangeliet med å si at Ordet var i begynnelsen og at det nå er blitt kjøtt og menneske og bor blant oss.⁶⁷ Dette danner grunnlag for en ny tid og ny forståelse av Guds nærvær. Inkarnasjonen blir her helt sentral.⁶⁸ Inkarnasjonen er selve kjernen i kristen tro. Og som Thomas F. Torrance påpeker: "The doctrine of Christ is the doctrine of the mystery of true divine nature and true human nature in one person."⁶⁹

Inkarnasjonen er utenfor menneskets evne til fullt ut å forstå og er virkelig et mysterium. Inkarnasjonen ligger samtidig til grunn for at man kan si at de som møtte Jesus mens Han var på jorden, også erfarte Guds nærvær, det vil si både de som anerkjente at Jesus også var Gud og de som ikke gjorde det. Uavhengig av hva mennesket tenkte om Jesus, var Han Gud. Når han trådte nær mennesket, var det ikke bare et menneskelig nærvær de møtte, men også et guddommelig. Her kommer likevel forskjellen mellom det objektive og subjektive nærværet inn. Objektivt sett var Jesus bærer av Guds nærvær, men det er ikke sikkert det enkelte menneske erfarte eller anerkjente at det var Guds nærvær de møtte gjennom Jesus. Mens vi i GT ser at Guds nærvær hovedsakelig manifesteres gjennom handlinger, blir Guds nærvær i NT konkretisert for mennesket ved at Gud sender sin egen sønn.⁷⁰

Ikke bare fikk menneskene på Jesu tid møte Guds nærvær gjennom Jesus som person, men også gjennom Hans virke. Jesu person og Jesu gjerning er uatskillelige, og vi kan ikke se på Jesus uten å se på Hans virke.⁷¹ Gjennom evangeliene ser vi at helbredelser, tegn og under var en helt sentral del av Jesu liv og virke. Nesten en femtedel av evangeliene handler om Jesu helbredende tjeneste. Omtrent 700 vers av totalt 3779 vers i evangeliene handler om helbredelser, oppvekkelse av de døde, utdrivelse av onde ånder eller diskusjoner rundt disse temaene.⁷² Noen av Jesu gjerninger som manifesterer Guds nærvær er mer særskilte enn andre, for eksempel da Peter, Johannes og Jakob fikk se Jesu herlighet i Mt 17 eller da Jesus viste seg for disiplene etter oppstandelsen og plutselig står midt i blant dem uten å gå gjennom døren, slik vi leser i Joh 20. Guds nærvær manifesterer seg på ulike måter gjennom

---

⁶⁶ Mt 1, 23.

⁶⁷ Joh 1.

⁶⁸ Richardson 2007: 597.

⁶⁹ Torrance 2008: 83.

⁷⁰ Murphy-O'Connor 1969: 110.

⁷¹ Torrance 2008: 37.

⁷² Cave 2011: 11.

Jesu verk, ikke bare gjennom Ham som person. I Jesu handlinger ble også Guds nærvær synlig og konkretisert.

Jesus var opptatt av å forkynne at Guds rike var kommet nær, og underberetninger og demonutdrivelsene stadfestet dette. Neil G. Richardson argumenterer for at Guds rike spiller en helt avgjørende rolle for det gudsbildet som presenteres i NT ettersom Guds rike ”means God in God’s self-revelation and sovereign presence.”⁷³ Vi ser her en tydelig link mellom Jesu virke i forkynnelsen av Guds rike og Guds nærvær. Når menneskene fikk møte Guds rike gjennom Jesu forkynnelse og tegnhandlinger, fikk de også erfare Guds nærvær.

Ettersom Den Hellige Ånd er en del av treenigheten blir konsekvensene at Ånden også fullt ut formidler Guds nærvær. Som Gordon D. Fee presiserer, betyr Guds Ånd Guds eget nærvær. Ånden er ikke noe mindre Guds nærvær enn Jesus eller Gud, eller en miniatyirutgave av gudsnærværet.⁷⁴ Dette er et viktig bakgrunnstappe for forståelsen av Guds nærvær ved Den Hellige Ånd både i Jesus, den troende og menigheten.

Den Hellige Ånd spilte en viktig rolle i Jesu liv på jorden. I Acta 10, 38 finner vi kort en oppsummering av hvem Jesus var. Her står det blant annet at Han ble ”... salvet av Gud med Den Hellige Ånd og kraft”⁷⁵. Flere hendelser viser Den Hellige Ånds sentrale plass i Jesu person og virke på jorden; døperen Johannes forutser at det skal komme en person som skal døpe med Den Hellige Ånd⁷⁶, i Jesu dåp kommer Ånden ned over Ham i form av en due⁷⁷, Han blir drevet ut i ørkenen av Ånden⁷⁸ og kommer tilbake derfra fylt av Den Hellige Ånd⁷⁹, og proklamerer at det er Ånden som har salvet Han til å gjøre gode gjerninger⁸⁰. Ikke bare fikk mennesket erfare Gud i Jesus selv, men også ved Den Hellige Ånd i og gjennom Ham.⁸¹

I Joh 14 ser vi at Jesus ga disiplene et løfte om at de skulle få Talsmannen, Den Hellige Ånd. Det skulle komme en tid da de ikke lenger kan erfare Jesu nærvær i form av et fysisk menneske som lever blant dem, men på en annen måte – Guds nærvær *i* dem. Det var også det som skjedde på pinsedagen da disiplene var samlet og

---

⁷³ Richardson 2007: 597.

⁷⁴ Fee 1996: 16.

⁷⁵ Bibelen 2011, Bibelselskapet.

⁷⁶ Mt 3, 11; Mr 1, 8; Lk 3, 16 og Joh 1, 32-33.

⁷⁷ Mt 3, 16-17; Mr 1, 10-11; Lk 3, 21-22 og Joh 1, 29-34.

⁷⁸ Mt 4, 1-11; Mr 1, 12-13 og Lk 4, 1-13.

⁷⁹ Lk 4, 1

⁸⁰ Lk 4, 18-19; 11, 20 og Mt 12, 28,

⁸¹ Levison 2007: 872.

tunger av ild satte seg på hodene deres og de ble fylt av Den Hellige Ånd.⁸² Flere ganger i de nytestamentlige brevene ser vi en tydelig forståelse av at Den Hellige Ånd nå bor i den enkelte disippel.⁸³ Guds nærvær er nå i disiplene ved Den Hellige Ånd.

Også Jesu løfte til disiplene sine i Matteusevangeliets siste vers bekrefter dette; ”Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende”. Gowan mener at dette, kombinert med erfaringen av Den Hellige Ånd midt i blant dem, la grunnlag for at NT flere ganger bruker ulike varianter av ”Gud være med deg” som en generell hilsen.⁸⁴ Dette viser at NT også har en forståelse av Guds nærvær som noe som fulgte de troende.⁸⁵

Det er en sammenheng mellom at Ånden har tatt bolig i den troende og at Ånden virker i mennesket. Ånden er ikke lenger bare et ekstatisk fenomen som kan knyttes til pinsedagen eller andre opplevelser. Gjennom Paulus sine brev ser vi at Den Hellige Ånd ”... is continuously present with believers as a force that shapes their existence”.⁸⁶ I både jødisk og kristen forståelse er Ånden i seg selv forstått som ”... [the] dynamic power of God, creating, encountering and transforming human beings.”⁸⁷ I NT ser vi at dette er realiteten ved Den Hellige Ånds virke etter Jesu himmelfart. Ånden har en funksjon i å føre oss til Kristus og gjøre oss til Guds barn og dermed starte frelsesprosessen med sin forvandlende kraft som først blir fullendt i det fullendte riket.⁸⁸

Den Hellige Ånd gjør sitt verk i kirken på mange måter. Ånden taler, lærer, vitner, leder, åpenbarer, hindrer, forutser, søker dybdene i Gud, gir åndelige gaver, peker ut ledere, sender ut misjonærer og deltar i bønner som roper ”Abba, Far”, påpeker John R. Levison.⁸⁹ Ved Åndens gjerninger er Gud nærværende i menigheten.

Nådegavene er gitt ved Den Hellige Ånd, og disse ulike gavene ble regnet som et uttrykk for at Ånden var tilstede blant de kristne og virket i menighetens midte. I de paulinske brevene kan det se ut som om under og tegn er et tegn på

---

⁸² Acta 2.

⁸³ 1. Joh 3, 24, 1. Kor 3, 16; 6, 19, Rom 8, 9 og Gal 4, 6.

⁸⁴ Rom 15, 33; 2. Kor 13, 11; Fil 4, 9; 2. Tess 3, 16 og 2. Tim 4, 22.

⁸⁵ Gowan 2007: 149.

⁸⁶ Feldmeier og Spickermann 2011: 226.

⁸⁷ Richardson 2007: 599.

⁸⁸ Dunn 2012: 109.

⁸⁹ Levison 2007: 869f.

*Åndens nærvær.*⁹⁰

I Paulus sine brev i NT ser man en sammenheng mellom tempelet i GT og kirken/den troende i NT, både gjennom bruk av GT-henvisninger og begrepet ”tempel” i nytestamentlig kontekst.⁹¹ Hvor tempelet i GT var stedet hvor Guds nærvær var, ser vi at Paulus flere ganger bruker tempel som et begrep for Den Hellige Ånd i den troende og menigheten.⁹² Tempelet for Guds nærvær er ved Den Hellige Ånd nå den troendes kropp. Gud er igjen nærværende hos sitt folk, men ikke lenger på et bestemt fysisk sted, men på innsiden av den troende, slik Fee påpeker.⁹³

Guds nærvær kan likevel ikke begrenses til de troendes hjerter. I Mt 18, 20 sier Jesus at ”For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem”⁹⁴. Dette viser at Guds nærvær også er til stede i den kristne forsamlingen, Han er *blant* de troende når de kommer sammen.

I NT ser vi også at Gud er til stede i dåpen og nattverden. Døperen Johannes sa at hans egen dåp var bare med vann, og profeterte at når Jesus døpte ville det være med Den Hellige Ånd⁹⁵. Allerede her ser vi et løfte om Den Hellige Ånds nærvær i dåpen. Da Jesus talte med Nikodemus om dåpen og å bli født på ny, sier han at “Den som ikke blir født av vann og Ånd, kan ikke komme inn i Guds rike”⁹⁶ og I Mt 28, 19 ser vi at folkeslag skal døpes i Faderens, Sønnens og Den Hellige Ånds navn.

I Joh 6, 53-55 taler Jesus til sine disipler om nattverden da Han sa at de måtte spise Hans kropp og blod. Dette finner vi også i Jesu egne ord om nattverden; brødet og vinen er Hans egen kropp og Hans eget blod⁹⁷. Dette følger de første kristne som videre innstifter nattverden med Jesu egne ord.⁹⁸ Vi ser her et løfte om Jesu eget nærvær i nattverden, i brødet og vinen.

Etter Jesu himmelfart blir også Guds nærvær synlig og konkret på en spesiell måte blant de første kristne. Gjennom hele Acta og i brevene ser vi historier om helbredelser, tegn og under som viser at kirken hadde erfaringer med Guds nærvær. Saulus’ omvendelse er et eksempel. Her blir han truffet av et lys og hører en stemme

---

⁹⁰ Cave 2011: 24f.

⁹¹ Fee 1996: 17ff.

⁹² 1. Kor 3, 16-17; 6, 19-20; 2. Kor 6, 16 og Ef 2, 22.

⁹³ Fee 1994: 843ff.

⁹⁴ Bibelen 2011, Bibelselskapet.

⁹⁵ Mk 1, 8; Lk 3, 16 og Joh 1, 33.

⁹⁶ Joh 3, 5. (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

⁹⁷ Mt 26, 26-28; Lk 22, 19-20

⁹⁸ 1. Kor 11, 23-25.

som sier: ”Jeg er Jesus, han som du forfølger”.⁹⁹ Til og med Saulus’ reisefølge hørte denne stemmen.

2.3 Guds nærvær i kirkehistorien

Opp gjennom kirkehistorien har det gått mange ulike samtaler og diskusjoner rundt forståelsen av Guds nærvær. Sann spiritualitet, sakramentforståelsen og Jesu person er eksempelvis temaer som alle kan knyttes opp mot en helhetlig teologiske forståelse av Guds nærvær.

Til tross for at Guds allestedsnærvær regnes for å være en teologisk sannhet, er det flere ulike meninger om hvordan dette kan forklares. Tertullian mente for eksempel at allestedsnærværet måtte sees i sammenheng med treenigheten og at Gud ikke er stedbunden. Også Augustin forstod allestedsnærværet på en måte som ikke var knyttet til sted og mente at Gud var fullstendig og udelelig til stede overalt. Johannes av Damaskus mente at Guds Ånd var åndelig til stede ved sin kraft overalt, mens Albertus Magnus mente at Guds allestedsnærvær egentlig betydde at Gud vet om alle ting. Som van den Brom presiserer: ”... the doctrine of omnipresence can be conceived from the viewpoint of the understanding of God or of space.”¹⁰⁰

Verken *den nikenske* eller *den apostoliske trosbekjennelsen*, kirkens to viktigste trosbekjennelser, sier noe eksplisitt om Guds nærvær. Men vi ser likevel glimt av perspektiver som er viktige og relevante for kirkens helhetlige forståelse av Guds nærvær. Nikenum utelukker eksempelvis en annen forståelse av Jesu to naturer enn at Jesus både var fullt ut Gud og menneske. Dette gjør også at man må forstå Jesus tid på jorden, inkarnasjonen, som et guddommelig nærvær. I trosbekjennelsene ser vi også noe om Guds virke i denne verden; skapelsen, frelsen, syndenes forlatelse, oppstandelsen og det evige liv. Dette kan også være med å danne grunnlag for et helhetlig bilde av forståelsen av Guds nærvær.¹⁰¹

Flere kirkehistoriske debatter har vært helt avgjørende for forståelsen av Guds nærvær. Vi har allerede nevnt debatten rundt Jesu to naturer som var på sitt høydepunkt rundt kirkemøtet i Nikea i år 325 e.kr. Arian hevdet at Jesus ikke var fullt ut Gud, siden Han ble skapt av Gud før alt det andre. Dette var Athanasius sterkt uenig i, og mente at Jesus fullt ut var begge naturene; guddommelig og menneskelig.

---

⁹⁹ Acta 9, 5 (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

¹⁰⁰ van den Brom 2011: 314.

¹⁰¹ McGrath 2011: 9ff.

Som vi har sett gir dette et sterkere grunnlag for en forståelse av at Jesu nærvær er et guddommelig nærvær.¹⁰²

Som også denne oppgaven vil se nærmere på, har sakramentlæren vært grunnlag for stor kirkehistorisk debatt som går direkte på forståelsen av Guds nærvær. I en protestantisk kontekst har man lett for å tro at denne debatten først kom opp ved Luther og Zwingli under reformasjonen. Dette er ikke tilfellet. Flere stemmer har opp gjennom kirkehistorien talt for og imot Guds nærvær i sakramentene. Eksempelvis talte Paschasius Radbertus (790-865) sterkt for realpresensen i nattverden, mens Ratanmus av Corbie (død 868) mente brødet og vinen kun har symbolsk betydning.¹⁰³ Debatten rundt Zwingli og Luther kommer vi tilbake til senere i oppgaven, men forståelsen av sakramentene har selvsagt mye å si for det teologiske bildet av Guds nærvær.

Det er ikke bare teologiske debatter og diskusjoner i kirkehistorien som har vært interessante for forståelsen av Guds nærvær. En rekke mennesker har hatt personlige erfaringer med Guds nærvær som har vært interessante og relevante i et teologisk perspektiv. Eksempelvis Brother Lawrence, kjent for boka *The practice of the presence of God*, som mente alle kristne daglig kunne erfare Guds nærvær om man stadig vendte seg til Ham.¹⁰⁴ I forhold til denne oppgavens omfang kan vi dessverre ikke gå nærmere inn på disse.

Til slutt i dette kapitlet vil jeg rent skisseaktig presentere ulike teologiske hovedstrømninger for kristen spiritualitet presentert av Richard J. Foster. Selv om det er en forskjell mellom kristen spiritualitet og Guds nærvær, er dette likevel koblet sammen.¹⁰⁵ I boka *Streams of Living Water* finner vi en oversikt over seks ulike retninger innen kristen spiritualitet¹⁰⁶;

1. *Den kontemplative tradisjonen*: vektlegger det personlige bønnelivet og den intime relasjonen med Gud, og lengter etter at det indre livet skal bli helt

---

¹⁰² McGrath 2011: 266ff.

¹⁰³ McGrath 2011: 462ff.

¹⁰⁴ Lawrence 2010: 14ff i introduksjonen.

¹⁰⁵ Alister E. McGrath definerer kristen spiritualitet på følgende måte: "Christian spirituality concerns the quest for a fulfilled and authentic Christian existence, involving the bringing together of the fundamental ideas of Christianity and the whole experience of living on the basis of and within the scope of the Christian faith." Han utdyper videre at "Christian spirituality refers to the way in which the Christian life is understood and the explicitly devotional practices which have been developed to foster and sustain that relationship with Christ. [It] may be thus understood as the way in which Christian individuals or groups aim to deepen their experience of God." Ut i fra denne forståelsen av kristen spiritualitet ser vi at McGrath ikke tegner opp et bilde som er langt fra mennesket erfaring av Guds nærvær (McGrath 1999: 2f.)

¹⁰⁶ Foster 1998: 3ff.

oppslukt av Guds kjærlighet. Guds nærvær finner vi i møte med Gud selv. Her finner vi eksempelvis Apostelen Johannes, Gregor av Nyssa, Johannes av Korset og Thomas Merton.

2. *Hellighetstradisjonen*: tar på alvor menneskets kall til å leve hellige og rene liv, og dermed gjenspeile Guds godhet og herlighet på jorden. Guds nærvær erfarer vi ved å leve hellige liv. Her finner vi blant annet Apostelen Jakob, Tertullian, Ignatius Loyola, Teresa av Ávila, John Wesley og Dietrich Bonhoeffer.
3. *Den karismatiske tradisjonen*: er opptatt av Åndens kraft og virke i enkeltmennesket og menigheten. Guds nærvær møtes gjennom erfaringer av Åndens virke. Eksempler på mennesker i denne kategorien er Apostelen Paulus, Flavian, Frans av Assisi, Den hellige Birgitta, William Seymour og John Wimber.
4. *Sosial rettferdighetstradisjonen*: opptatt av å vise omsorg til alle mennesker og lengter etter å skape rettferdighet på jorden. Guds nærvær møter vi i vår neste og i de minste ved å elske dem og skape rettferdig på jord. William Wilberforce, William Booth, Mor Theresa og Martin Luther King jr. er representanter for denne kategorien.
5. *Den evangeliske tradisjonen*: Opptatt av sann teologi basert på Bibelen og et liv som leves i samsvar med det, samt at Guds Ord skal forkynnes. Guds nærvær møter vi ved å bli frelst og gjennom Guds Ord. Her finner vi eksempelvis Apostelen Peter, Ambrosius av Milano, Augustin, Thomas Aquinas, Martin Luther, John Calvin og C. S. Lewis.
6. *Inkarnasjonstradisjonen*: verdsetter høyt det skapte og menneskets hverdagsliv, og mener at Gud materialiseres og konkretiseres gjennom det. Guds nærvær finner vi i konkrete elementer i denne verden, for eksempel kunst, vitenskap og musikk. Origenes, Johannes av Damaskus, Michelangelo, John Milton, Isaac Newton og Johann Sebastian Bach er eksempelvis personer som knyttes til denne kategorien.

Det er selvsagt ikke slik at kategoriene er absolutte eller de eksemplifiserte personene kun kan plasseres innen én kategori, men de nevnes i denne oppgaven simpelthen for å vise at det eksisterer et mangfold av tanker og ideer i vår kirkehistorie om hvor Guds nærvær finnes og hvordan mennesket kan erfare det.

Kapittel 3

Aiden Wilson Tozer

3.1 Tozers liv og bakgrunn

Aiden Wilson Tozer ble født i 1897 i Pennsylvania, USA. Her vokste han opp i et fattig hjem, og hadde ikke råd til utdanning. Etter å ha hørt en gateevangelist forkynne på et gatemøte da han var 17, ble han en kristen. Han ble en del av metodistkirken og var et aktivt vitne for Jesus. I hjemmet sitt hadde han et hjørne av kjelleren som sitt faste private bønnekammer, og helt fra begynnelsen etablerte han det som ble en livslang praksis i å vente på Gud.

Etttersom han var uten utdanning, ble det vanskelig å forene lekvirksomheten hans med metodistkirken og han bestemte seg for å bli med i The Christian and Missionary Alliance, en selvstendig misjons- og kirkeplantingsbevegelse¹⁰⁷, som blir regnet for å være protestantisk evangelikal¹⁰⁸. Her så han muligheter til å bruke sine gaver, og ble raskt gitt rom for som predikant. I 1919 ble han tildelt rollen som pastor i The Alliance Church i Nutter Forth, West Virginia. Etter påfølgende pastorroller i Toledo og Indianapolis, tok han i 1928 i mot et kall til Southside Alliance Church i Chicago, Illinois. Her forble han i 31 år, før han avsluttet sin pastorvirksomhet i Avenue Road Alliance Church i Toronto, Ontario, Canada.

I flere år mens han var pastor i Chicago, forkynte også Tozer på radiostasjonen Moody Bible Institute (WMBI). Her ble han kjent og lagt merke til av tusenvis av mennesker som lyttet til ham og programmet ”Talks from a Pastor’s study” regelmessig. Tozer ble anerkjent for å være god til å kommunisere ikke bare muntlig, men også skriftlig. I 1950 ble han utvalgt av generalrådet i The Christian and Missionary Alliance til å bli redaktør av The Alliance Weekly (I dag: Alliance Life), en rolle han hadde resten av livet.

*With no teacher but the Holy Spirit and good books, A.W. Tozer became a theologian, a scholar and a master craftsman in the use of the English language.*¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ <http://www.cmalliance.org/about/>, 13.11.2013.

¹⁰⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Christian_and_Missionary_Alliance, 13.11.2013.

¹⁰⁹ Tozer 1982: 5.

Tozer har skrevet over 40 bøker, og flere av dem er godt kjente. Boka *The Pursuit of God* er hans mest kjente og ble publisert i 1948. Millioner av kopier av denne boka er blitt solgt og distribuert over hele verden, på mange ulike språk, og den blir regnet for å være en kristen klassiker. Dr. David J. Fant Jr, som har skrevet en biografi om Tozer, beskriver prosessen med boka slik:

*Tozer literally wrote The pursuit of God on his knees. That explains its power and the blessing that has rested on it.*¹¹⁰

Hans eget hjertes lengsler fant sin gjenklang i det han lærte av menn og kvinner som levde før ham og som hadde et rikt åndelig liv midt i en tid hvor frafall og åndelig mørke var normalt. Listen med disse "Guds venner" som han leste om ble lengre og lengre jo eldre han ble, og flere vil si at navnene samlet sett kunne bli kalt mystiskere. Det personlige bønnelivet var særlig viktig for Tozer, og det han erfarte og mottok her, kom til uttrykk gjennom utallige taler, bøker og artikler. Tozer mottok to æredoktorater fra henholdsvis Wheaton College og Houghton College. Han var gift med Ada Cecelia Pfautz, og sammen hadde de syv barn, seks gutter og en jente. Tozer døde i 1963, 66 år gammel.¹¹¹

3.2 Hva er Guds nærvær?

Det vil være riktig å starte med å si at Tozer først og fremst er av den overbevisning om at Guds nærvær faktisk eksisterer og at mennesket kan kjenne og erfare Gud gjennom Jesus. Å benekte eksistensen av Guds nærvær i denne verden, er det samme som å benekte de mystiske elementene i kristen tro, mener Tozer.¹¹² Dette er også grunnleggende i all kristen tro og i alle konfesjoner.

Det vil også være saksvarende å påpeke at Tozer selv har en ydmykhet i møte med dette store emnet. I følge Tozer er teamet for stort til å kunne forklare fullt ut, og hvis vi tror noe annet, har vi definitivt ikke forstått det! Selve essensen av Guds nærvær går langt forbi menneskets evne til å forstå og menneskelig fornuft.¹¹³ Når Tozer forklarer hvordan han tror mennesket kan erfare Guds nærvær og deler flere

---

¹¹⁰ Tozer 1982: 6.

¹¹¹ Tozer 1982: 3ff og Snyder 1973: 13ff.

¹¹² Tozer 2010 (1): 81.

¹¹³ Tozer 2010 (1): 79.

prinsipper, er ikke dette et forsøk på å lage en formel eller en enkel ”fem-steg-til-å-erfare-Guds-nærvær-guide”. Snarere forklarer han at det er:

*... a small attempt to fan the flame of holy desire toward God.*¹¹⁴

Guds allestedsnærvær

Tozer skisserer et skille mellom Guds allestedsnærvær og Guds manifesterte nærvær. Det universelle nærværet forstår han som at Gud er til stede i det han har skapt. Dette mener Tozer er en viktig sannhet i kristen tro, som frimodig er blitt lært av apostler og profeter, til tross for at det er en viss risiko for at det kan føre til panteisme. Dette mener derimot ikke Tozer, ettersom panteisme sier at Gud er summen av alt det skapte, og naturen og Gud er ett. Dersom man berører et blad, har man berørt Gud. En slik guddommeliggjøring av alt det materielle er Tozer sterkt imot, ettersom det ikke tar på alvor Guds ufeilbarlige natur. Ved å gjøre alt guddommelig, tar man også bort det som er guddommelig. Tozer beskriver Guds allestedsnærvær ved å si at Gud bor i denne verden, samtidig som han tydelig skiller seg ut fra denne verden.

Uansett hvor nært vi identifiserer Ham med det Han har skapt, vil Gud for alltid være annerledes enn det Han har skapt. Gud er selve utgangspunktet for det skapte og uavhengig av det. Han er transcendent over alt Hans verk, samtidig som Han bor i det, mener Tozer. Når Tozer først har understreket dette, er han tydelig med at guddommelig immanens fra et kristen ståsted enkelt betyr *Gud er her*. Uansett hvor vi er, kan vi si den samme sannheten; at Gud er her. Det finnes ikke et sted Gud ikke er nærværende, og det finnes ikke et sted hvor Gud er mer nær enn et annet. Millioner av individer adskilt av enorme avstander kan si akkurat den samme sannheten; Gud er her. Og i fysisk avstand kan ikke noen mennesker være nærmere Gud enn andre.¹¹⁵ Dette er også i tråd med klassisk kristen forståelse. Tozer sier derimot ikke noe om hva som gjør at det er mulig at Gud kan være til stede over alt.

Dette er et viktig poeng for Tozer: når han snakker om Guds nærvær eller fravær, presiserer han at dette ikke handler om fysisk avstand, ettersom det ikke finnes noen faktisk avstand¹¹⁶. Hvorvidt Gud er nær eller fjern handler for Tozer om

---

¹¹⁴ Tozer 2010 (1): 26.

¹¹⁵ Tozer 1982: 58

¹¹⁶ Tozer poengterer at mange mennesker reiser på pilegrimsreiser for å finne Gud, som om Han kun var på et bestemt sted, og at vi nærmer oss Ham jo mer vi nærmer oss målet for reisen, på samme måte

erfaring (engelsk: experience), og ikke distanse. På samme måte som man kan si at man står nær en annen person, er dette uavhengig av avstanden, men snarere en erfaring og opplevelse av å stå nær noen andre. Så når vi ber om å komme nærmere Gud, handler heller ikke dette om distanse, men nærhet i relasjon; hvor vi kjenner Ham på en dypere og mer intim måte, hvor avstand i tankesett og følelser blir stadig kortere og man blir mer og mer ett i tanke, sinn og hjerte. Vi ber om å komme nærmere Gud for å få en mer perfekt bevissthet rundt Hans nærvær, og dette har med tillit, kjærlighet og intimitet å gjøre. Som Tozer selv presiserer:

*We need never shout across the spaces to an absent God. He is nearer than our own soul, closer than our most secret thoughts.*¹¹⁷

Da Adam syndet, prøvde han å flykte fra Guds nærvær. Det samme gjorde David, som samtidig konstaterte de at det ikke var mulig å flykte fra Guds nærvær og fra Hans ånd.¹¹⁸ Tozer trekker også frem andre bibelhenviisninger som da Salomo bekjente at ingenting kunne romme Gud¹¹⁹, da Paulus talte til de athenske menn om at det er i Ham vi beveger oss, lever og er til¹²⁰, og da Jakob innså at han hadde vært på et sted Gud var og ikke visste det¹²¹. Den siste bibelreferansen mener Tozer påpeker forskjellen mellom at Gud er allestedsnærværende og Hans manifesterte nærvær.¹²²

Her ser vi en forståelse av Guds nærvær som et *relasjonelt nærvær*. Hvorvidt Gud er nær eller fjern er avhengig av menneskets relasjon til Gud. Som vi vil se på senere i oppgaven har ikke dette nødvendigvis med menneskelige følelser å gjøre, men nærhet knyttet til relasjonen med Gud.

Guds manifesterte nærvær

Guds allestedsnærvær og Guds manifesterte nærvær er to forskjellige ting, hevder altså Tozer.¹²³ Guds nærvær kan være relatert til et sted, uten at Guds manifesterte

---

som vi kommer lengre bort fra Gud når vi reiser derfra. Dette avviser Tozer at er sant (Tozer 2010 (1): 166).

¹¹⁷ Tozer 1982: 62.

¹¹⁸ Sal 139, 7-10.

¹¹⁹ 1.Kg 8, 27.

¹²⁰ Acta 17, 27-28.

¹²¹ Gen 28, 16.

¹²² Tozer 1982: 60.

¹²³ Tozer bruker også forskjellen mellom Guds ansikt og Guds nærvær som argument for å beskrive dette. Han har oppdaget at dette er to forskjellige ord som nesten betyr det samme, men foreslår likevel

nærvær er der. Guds nærvær kan gjelde et sted uten at vi er klar over det, men Guds manifesterte nærvær kan kun oppstå når vi er klar over det.¹²⁴ Tozer mener det er umulig å flykte fra Guds allestedsnærvær¹²⁵, men at man kan flykte fra Guds manifesterte nærvær, og at det var det som skjedde i Edens hage. I utgangspunktet har dette ført til at mennesket allerede er adskilt fra Gud, men – som vi også vil komme tilbake til senere i oppgaven – gjorde Gud alt Han kunne for å gjenopprette sin relasjon til menneskene ved at Han:

*... opened for us to return again into conscious communion with God and to live again in the presence as before.*¹²⁶

Tozer mener dermed også at Guds nærvær er i alle kirker, men jo bedre kirken er, dess mer synlig vil Guds manifesterte nærvær være. Det er dette som skiller en god og en dårlig kirke; hvor synlig Guds manifesterte nærvær er. Dermed blir dette også vårt mål som fellesskap; å erfare Hans manifesterte nærvær når vi kommer sammen for å tilbe ham.¹²⁷

Substansen i Guds nærvær

Gud er ubeskrivelig, fastslår Tozer. Det er derfor umulig å forklare hvordan Gud er og hva substansen i Hans nærvær er. Tozer påpeker likevel at Gud kan åpenbarer seg gjennom ild og trekker fram flere hendelser i bibelen som understreker dette; den brennende busken i møte med Moses, ildstøtten som ledet Israelfolket, ilden som lyste mellom vingene på kjerubene i det aller helligste, og på pinsedag da ildtunger satte seg på disiplenes hoder. Tozer mener ilden tar bolig i oss ved Den Hellige Ånd og virker på flere ulike måter; den er fortærende¹²⁸, den har en moralsk flamme som brenner bort det som ikke er hellig, en åndelig flamme som gjør at vi kan tilbe i ånden, en intellektuell flamme som gjør at vi kan forstå mer av Gud, en flamme av fri

---

at det innebærer en forskjell. Han forklarer dette ved å si at det er forskjell på om et menneske møter deg ansikt til ansikt og om han/hun har ansiktet vendt bort fra deg. Begge gangene vil du si at du er i det andre menneskets nærvær, men det er når ansiktet blir vendt mot deg at dere har fellesskap. Det er en forskjell på Gud som nærværende og at Guds ansikt er manifestert (Tozer 2010 (1): 139).

¹²⁴ Tozer 1982: 60.

¹²⁵ Her bruker Tozer Salme 139, 7 som referanse.

¹²⁶ Tozer 1982: 33.

¹²⁷ Tozer 2010 (1): 127.

¹²⁸ Tozer utdyper ikke dette noe mer enn å henvise til Hebreerne 12, 29: "For vår Gud er en fortærende ild" (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

vilje som vi ikke kan temme, og ilden kan både forstå våre følelser når vi ikke har ord og skape følelser i oss som er fra Gud.¹²⁹ Dette er selvsagt ment i billedlig forstand på en måte som kan beskrive Den Hellige Ånd og hva den gjør i mennesket.

Tozer bruker ikke Bibelen i særlig stor grad når han beskriver disse funksjonene som ilden har i oss og allerede her ser vi noe av grunnlaget i hans syn på Guds nærvær; erfaringer. Tozer mener at erfaringer må komme foran teologi og begrunner dette med at erfaringene er reelle uavhengig om vi forstår hvordan eller hvorfor. Han sammenligner dette med at barn for eksempel ikke trenger å forstå mekanismene og de kjemiske prosessene ved å ta opp næring for å ha en erfaring av å bli mett når de spiser mat.

*Knowledge by acquaintance is always better than mere knowledge by description, and the first does not presuppose the second nor require it.*¹³⁰

Dette betyr likevel ikke at Tozer neglisjerer Bibelen. Som vi vil se senere i kapittelet, har Tozer stor tro på Bibelen og dens kraft og mener at dette er selve utgangspunktet for å erfare Guds nærvær. Bibelen har stor plass i hans daglige bønneliv, og argumentasjonen ellers i bøkene hans er i stor grad teologi hentet fra Bibelen. Men det kan virke som om Tozer vil få fram at erfaringer av Guds nærvær ikke kommer gjennom intellektuell forståelse av Bibelen og Guds Ord, men snarere gjennom erfaringer. Erfaringene kan derimot komme gjennom å lese Guds Ord, for Den Hellige Ånd virker i oss og i Guds Ord.¹³¹

Guds nærvær er erfarbart

Når man leser litteratur av Tozer kan det virke som om skillet mellom menneskets personlige relasjon til Gud og erfaringen av Guds nærvær ikke er så tydelig. Han understreker at Gud er vår Far, og dermed en person. Dette er noe Tozer mener vi ikke bare skal ha en teoretisk tilnærming til. Tozer er overbevist om at i dypet av hvem Gud er, kan Han for eksempel tenke, føle, ønske, ville, glede seg over, elske og lide – slik en hver annen person kan. Og når Han gjør seg selv kjent for oss, er det på samme måte som når vi blir kjent med andre personer. Gud kommuniserer med oss

---

¹²⁹ Tozer 1978: 85ff.

¹³⁰ Tozer 1978: 62.

¹³¹ Tozer 2013: 189ff

gjennom våre hoder, vår vilje og våre følelser. Ettersom både Gud og vi som mennesker har en personlighet gir dette et grunnlag for at vi kan kjenne hverandre gjennom relasjon og personlig erfaring, noe Tozer mener er synlig gjennom hele Bibelen:

*Always a living Person is present, speaking, pleading, loving, working and manifesting Himself whenever and wherever His people have the receptivity necessary to receive the manifestation.*¹³²

*The continuous and unembarrassed interchange of love and thought between God and the soul of the redeemed man is the throbbing heart of New Testament religion.*¹³³

Tozer argumenterer med at de samme begrepene som brukes av mennesker for å erfare noe, brukes også i møte med Gud i Bibelen. Her fremhever Tozer bibelvers som understreker bruk av sansene våre for å erfare Gud: ”Smak og se at Herren er god” (Sal 34, 9), ”Du er svøpt i *duften* fra myrra, aloe og kassia” (Sal 45, 9), ”Mine sauer *hører* min stemme” (Joh 10, 27), ”Salige er de rene av hjertet, for de skal *se* Gud” (Mt 5, 8). Disse versene er kun et lite utvalg av hva hele Bibelen sier om dette, og Tozer stiller spørsmålet om hvordan dette kan forstås annerledes enn at det betyr at vi i kjernen av hvem vi er, er skapt for å erfare Gud på lik linje med materielle ting gjennom sansene våre.

På samme måte som vi forstår den fysiske verden med sansene våre, kan vi også forstå og erfare den åndelige verden med sansene våre, hevder Tozer.¹³⁴ Han mener at det er en grunnleggende sannhet i kristen tro at mennesket kan møte, kjenne, føle og erfare Gud i større grad enn vi kan erfare et annet menneske eller en annen ting.¹³⁵

Tozer tar flere ganger gjennom sine bøker et oppgjør med kristne som ser seg fornøyd med logiske resonnement, gode argumenter og læresetninger om kristen tro. Han mener at vi heller skal lengte etter å smake, berøre og se med vårt indre øye hvor

---

¹³² Tozer 1982: 48.

¹³³ Tozer 1982: 13.

¹³⁴ Tozer 1982: 48f.

¹³⁵ Tozer 2010 (1): 81.

fantastisk Gud er.¹³⁶ Tozer mener det går et klart skille mellom å vite at man som kristen er i Guds nærvær posisjonelt og det å faktisk erfare Guds nærvær i praksis. Dette gjør at mange kristne tror at de er i Guds nærvær posisjonelt og teoretisk, men vet ikke at det er mulig å ha personlige erfaringer med Gud og Hans nærvær.¹³⁷

Relasjonen mellom Gud og mennesket mener Tozer også er noe vi mennesker ikke bare erfarer i underbevisstheten, som vi ikke har kontroll på eller forståelse av¹³⁸, men noe som vi er fullt klar over og kan ha en bevissthet på. Som mennesker er vi små i oss selv, men er skapt i Guds bilde, og bærer dermed med oss evnen til å ha en personlig og bevisst relasjon til Gud.¹³⁹

Tozer sammenligner menneskelige relasjoner med relasjonen mellom Gud og mennesker, og mener samtidig at det bør involvere sansene våre. Både fordi han er opptatt av at vi kan bruke sansene våre og at han snakker om at det er ganger hvor vi ikke kjenner noe følelsesmessig i møte med Gud, sier Tozer implisitt at det betyr at Gud kan *erfares* følelsesmessig. Hva Tozer mener med dette, er vanskelig å si. Men vi kan anta at det han her mener, er at mennesket kan erfare en følelsesmessig tilknytning til Gud på samme måte (eller i større grad) enn det kan erfares i møte med andre mennesker. Det betyr også at Gud kan ha stor betydning for vårt følelsesmessige liv. Vi kan kjenne glede i Hans nærvær, kjenne oss elsket av Ham, erfare vår verdi, erfare Guds fred på innsiden og lignende.

Tozer sier at det derimot er ganger hvor man ikke vil kjenne noe følelsesmessig, og mener da at det er viktig å være klar på hva som er fundamentet; troen på Gud og hvem Han er. Følelser kommer og går og er aldri de samme, ei heller for kristne.¹⁴⁰ Som kristne vil vi også møte motgang og det er ganger hvor vi vil bli fristet til å gi opp, på samme måte som andre bibelske skikkelser også er blitt fristet.¹⁴¹ Tozer oppfordrer oss videre til å holde ut og bekrefter at det er tider hvor vi kun må leve i tro.

I know there are times when we walk by faith and not by sight. We never walk

---

¹³⁶ Tozer 1982: 17.

¹³⁷ Tozer 1982: 35.

¹³⁸ Her trekker Tozer fram forståelsen noen kan ha ved dåp av spedbarn som et eksempel (Tozer 1982: 14).

¹³⁹ Tozer 1982: 14.

¹⁴⁰ Tozer 2010 (1): 194.

¹⁴¹ Her trekker Tozer fram historien om da Elia sier til Gud at han gir opp fra 1. Kg 19, 4 (Tozer 2010 (1): 168).

*by sight, but we walk by faith sometimes when God, for His own goodness, has hidden His face from us for a moment.*¹⁴²

Tozer bygger teologien sin på Jes 54, 8¹⁴³, og mener at Gud noen ganger skjuler sitt ansikt for oss, for igjen å åpenbare for oss hvem Han er. Tozer utdyper dette likevel ikke noe særlig mer¹⁴⁴, før han igjen oppfordrer oss til å ha en lengsel etter Guds nærvær.¹⁴⁵ Det kan virke som om Tozer vil understreke at vi kan forvente at Guds nærvær alltid er tilgjengelig for å erfares, men at det finnes unntak. I disse periodene vil vårt kristenliv bli satt på prøve, og da er det viktig at fundamentet er troen og ikke følelsene.

Gud nærvær i Guds Ord

At Gud taler¹⁴⁶ er også en viktig del av forståelsen av Guds nærvær. Vi ser fra skapelsen av at Guds Ord har en skapende kraft. Han talte da det var ingenting, og det ble noe. Mørket hørte det og det ble lys. Det har en årsak-virkning-effekt. Guds stemme og at Gud taler kan heller ikke begrenses til Bibelen som er Guds nedskrevne ord. Det er feil å tenke at Gud er taus overalt ellers, men hørbar i Bibelen. For Gud er levende og fri og handler i nuet. Det betyr ikke at Bibelen ikke er en levende bok som vi kan møte Gud gjennom, tvert i mot er Bibelen en viktig bok for å erfare Guds nærvær, også for Tozer.¹⁴⁷ Dette vil vi også komme tilbake til senere i kapittelet.

3.3 Hvordan oppstår og erfares gudsnærværet?

Tozer har mange svar på disse spørsmålene og tankene hans finnes spredt i flere av hans bøker. Det kan være utfordrende å systematisere det, og noen ganger glir svarene litt over i hverandre. Jeg har likevel prøvd å gi en systematisk gjennomgang av de punktene som er mest gjennomgående og får størst plass i Tozer sine bøker.

---

¹⁴² Tozer 2010 (1): 125.

¹⁴³ ”Mens harmen flommet, skjulte jeg ansiktet for deg et øyeblikk, men med evig godhet vil jeg forbarme meg over deg, sier Herren, som løser deg ut” (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

¹⁴⁴ Ettersom vi andre steder i Tozers bøker ser en tydelig sammenligning mellom det å se/skue Gud og det å erfare Hans nærvær (Tozer 1982: 72ff), kan vi likevel tenke oss at med denne bemerkelsen mener at det ikke er erfaringene av Guds nærvær som danner grunnlaget for å tro, men omvendt.

¹⁴⁵ Tozer 2010 (1): 125.

¹⁴⁶ I følge Tozer er det en viktig presisering å si at Guds taler (presens) i stedet for at Gud talte (preteritum). Det er noe pågående. Gud har ikke kun vært nær denne verden ved et gitt tidspunkt rundt år 0, men er nær hele tiden. Han talte heller ikke kun da Bibelen ble skrevet, men er stum nå (Tozer 1982: 69).

¹⁴⁷ Tozer 1982: 69ff.

Frelsesverket som grunnlag

Tozer understreker gang på gang at frelsesverket er det som skaper grunnlaget for å erfare Gud. Mennesket vet at det ikke kan tre inn i Guds nærvær fordi det har gjort opprør mot Gud. Opprøret og synden må bli tilgitt for at forholdet til Gud skal bli gjenopprettet. Og på grunn av Jesu frelserverk – at Jesus tok på seg menneskehetens synd og døde på korset, som førte til at forhenget, det som skiller mennesket og Guds nærvær, ble revet i to – finnes det nå et grunnlag som gjør at mennesket kan bli vasket rene og gode nok til å erfare Guds nærvær.¹⁴⁸ Mennesket har alltid gjort opprør mot Guds nærvær; helt fra den første Adam tok oss bort fra det manifesterte nærværet i Edens hage. Mens den andre Adam, Jesus, har ledet oss tilbake til Guds nærvær og på den måten har Gud banet vei for mennesket tilbake til Hans nærvær. Han lot seg ikke stoppe av menneskets opprør.¹⁴⁹

Frelsen kommer ene og alene fra Gud, og har sitt utgangspunkt hos Ham. Det er ikke noe geniale mennesker har funnet opp. Det er heller ikke noe mennesker kan gjøre for å oppnå frelse i seg selv. Det eneste vi kan gjøre er å motta frelsen fra Gud. Dette ser Tozer på som en stor utfordring for kirken på hans tid; at kirken i dag tror at frelse kan bli undervist.¹⁵⁰ Med det mener Tozer at frelsen er noe som må tas i mot. Og når frelsen tas i mot, blir mennesket også forvandlet.

Tozer forklarer menneskets vei fra opprør til frelse ved å bruke et bilde om at det er som om vårt åndelig sanne liv er under dyp søvn, ubrukt og dødt, helt fram til vi blir frelst gjennom Den Hellige Ånds verk. Og nettopp en av de store vinningene ved Jesu frelserverk på korset er at vårt åndelige liv våkner og blir levende, som og gjør at vi kan erfare Gud og Hans nærvær.¹⁵¹

Individuelt eller kollektivt?

Guds nærvær kan oppstå både i det kollektive menighetsfellesskapet og på individuelt plan. Begge deler er viktig, hevder Tozer. Det er viktig å ha et eget personlig liv med Gud, og det er helt nødvendig for å erfare Gud i våre liv. Samtidig er fortsatt det kristne fellesskapet en viktig arena for å erfare Guds nærvær. Flere steder i Bibelen oppfordres det til å søke Gud i flertall, påpeker Tozer. Han avviser at dette kun er en fin tradisjon, men at det er grunner til å søke Gud i fellesskap; både fordi vi møter

---

¹⁴⁸ Tozer 1982: 41.

¹⁴⁹ Tozer 2010 (1): 77.

¹⁵⁰ Tozer 2010 (1): 97, 119.

¹⁵¹ Tozer 1982: 49.

Gud der og fordi vi trenger hverandre som kristne. Derfor må vi ikke forlate fellesskapet av kristne, til tross for at vi for eksempel er uenige om hva man tenker om ulike saker.¹⁵²

Det som hindrer Guds nærvær

Tozer hevder at det er viktig å ta bort det som hindrer oss i å erfare Guds nærvær, på samme måte som vi tar bort ugress for at blomstene skal kunne vokse fram. Jo flere hinder som blir tatt bort, jo bedre vekstvilkår vil det være for å erfare Guds nærvær.¹⁵³ Derfor er dette relevant i svaret på hvordan Guds nærvær oppstår.

Tozer mener at mange kristne kan høre om kallet om å komme nærmere Gud og erfare Hans nærvær, men at det likevel er noe som hindrer dem i å gå på dette kallet. I boka *The Pursuit of God* beskriver han disse hindrene som et forheng i menneskets hjerter som hindrer dem, på samme måte som forhenget i tempelet hindret Israelsfolket i å gå inn i det aller helligste. Gud har gjennom frelsesverket allerede tatt bort forhenget som skiller oss fra Ham, men det er fortsatt et forheng i våre hjerter som må bort. Dette forhenget er vevd sammen av selvrettferdighet, selvmedlidenhet, selvtilitt, selvbeundring, selvhevdelse, kjærlighet til seg selv og andre lignende tråder.¹⁵⁴

Som Tozer også påpeker i boka *How to be filled with the Holy Spirit*, er det ikke plass til renhet og urenheter på samme sted.¹⁵⁵ Dette er lagret i dypet av oss, og kommer ikke fram i lyset med mindre Guds lys avslører det. Dette kan kun bli tatt bort gjennom en åndelig erfaring og ikke gjennom instruksjoner eller modeller. Det må være Guds verk, korset må gjøre sitt med oss. Vi må overgi oss til Gud og stole på ham. Vi må bekjenne, forsake og fornekte oss selv. Kun når forhenget i våre hjerter er tatt bort, kan vi erfare Guds nærvær.¹⁵⁶

I boka *Experiencing the Presence of God* forteller Tozer mer konkret hvilke hinder som står i veien for at vi skal kunne erfare Guds nærvær. Det er¹⁵⁷:

---

¹⁵² Tozer 2010 (1): 165ff.

¹⁵³ Tozer 2010 (1): 29f.

¹⁵⁴ Tozer forteller oss at han snakker selvsagt i overført betydning når han bruker slike bilder og begreper (Tozer 1982: 41).

¹⁵⁵ Tozer 2010 (2): 21.

¹⁵⁶ Tozer 1982: 41.

¹⁵⁷ Tozer 2010 (1): 31ff.

1. Tanken om at alle religioner leder til samme Gud. Jesus er den eneste sanne religion. Det vil si, om man erfarer et guddommelig nærvær gjennom en annen religion og tro, er ikke dette Guds manifesterte nærvær.¹⁵⁸
2. Tanken om at mennesket ikke har noe åndelig ansvar. Gud er initiativtageren, men det betyr ikke at vi skal la være å gjøre noe eller bare å vente på at det skjer noe. Gud har allerede tatt initiativ gjennom Jesus og venter nå på vår respons på frelsesverket. Gud trenger seg ikke på der hvor det ikke er plass for Ham.
3. Budskapet må ikke være ”spiselig” for at det kan være sant. Evangeliet vil være støtende, det var det selv for mange på Jesu tid. Vi kan ikke forvente at vi skal forstå alt eller at det må være logisk for at vi skal svelge det. Gud er utenfor vår evne til å forstå fullt ut.
4. Tanken om at det holder å gi Gud det som er til overs. Gud må få hovedretten, Han skal stå øverst. Mange kan si at de setter Gud øverst og syng om å opphøye Gud, men Tozer mener at sannheten først blir synlig når vi blir tvunget til å velge mellom Gud eller penger, Guds eller egne ambisjoner, Guds ære eller menneskers ære, Gud eller menneskelig kjærlighet og så videre.¹⁵⁹
5. Det konstante jaget etter tilfredsstillelse. Det finnes fysisk tilfredsstillelse, sjelelig tilfredsstillelse og estetisk tilfredsstillelse. Alle disse kan gi en tilfredsstillende følelse. Men følelsesmessig tilfredsstillelse må ikke bli vårt kompass for hvor vi velger å gå, selv Jesus møtte motgang og gikk ikke der hvor Han kunne få kortvarig glede.
6. Sannhet lekker ut av hjertene våre. Mange mennesker kan høre en sannhet og bestemme seg for at den skal ha betydning i livet sitt; for eksempel en sannhet om viktigheten av å søke Gud og bestemme seg for daglig å lese i Bibelen. Men etter en tid er det mange som lar denne sannheten glippe ut av hjertet sitt, og man ender opp der man var før man hørte sannheten. Vi må være trofaste og utholdende.

Samtidig som Tozer ramser opp en rekke hindringer som står i veien for at mennesket skal erfare Guds nærvær, mener han at det ikke nødvendigvis er våre svakheter eller mangler i seg selv som diskvalifiserer til å erfare Guds nærvær. For å begrunne dette

---

¹⁵⁸ Tozer 2010 (1): 31.

¹⁵⁹ Tozer 1982: 97.

henviser han til ulike bibelske skikkelser som Gud åpenbarte seg for og brukte, til tross for at de gjorde mye galt. Det handler ikke om gjerningene vi gjør, men intensjonene vi har, i følge Tozer.¹⁶⁰ For mennesket kan ikke komme bort fra at de er svake i seg selv.¹⁶¹ Vi kan dermed tolke det slik at erfaringen av Guds nærvær ikke står og faller på hvorvidt vi klarer å komme oss forbi alle hindrene, men vår intensjon om å gjøre alt for å erfare Guds nærvær.

Lengselen er det første steget

Tozer mener at det ikke finnes noen snarveier til Guds nærvær eller løfter om at det vil oppleves enkelt. Her er Jesu vei til korset et forbilde for oss; det koster alt. Når Tozer forsøker å sette ord på hvordan veien mot Guds nærvær ser ut, er det viktig å ha dette i minne.¹⁶²

Første steget på veien mot Guds nærvær er, i følge Tozer, at vi oppdager at vårt rastløse hjerte har en lengsel etter Guds nærvær. Det er likevel forskjell på lengselen etter Guds nærvær og det å faktisk erfare Guds nærvær. At mennesker ser seg fornøyd med ikke å erfare Guds nærvær, mener Tozer er en av de største utfordringene for kristne i dag.¹⁶³ Tozer var opptatt av å lese om dem han kalte for ”hellige menn og kvinner fra fortiden” og mente at når vi leser om dem, vil vi snarlig selv føle en lengsel etter Gud. Disse søkte etter Gud dag og natt, noe som gjorde at når de fant Han og fikk et møte med Gud, ble gleden desto større.¹⁶⁴

Tozer bruker tabernakelet i GT som et eksempel på hvordan det går en gradvis vei inn til Guds nærvær, samt til å illustrere Guds lengsel etter oss.¹⁶⁵ Tabernakelet har først en *ytre forgård*, som også ble kalt hedningenes forgård. Så langt kunne hedningene komme, men ikke videre inn for å erfare Guds nærvær. Dette symboliserer menneskene som ikke har særlig stor interesse for religion eller en lengsel etter å møte Gud, og Tozer sammenligner disse med mennesker som kun går til kirken et par ganger i løpet av livet. Videre har vi den *indre forgården*, hvor det fantes et alter og et kobberkar. Her skjedde ofringen og det var ikke et vakkert syn. Tozer bruker dette som et bilde på at det koster å erfare Guds nærvær. Gud ofret alt for å gjenopprette relasjonen vår med Ham, som gjorde det mulig for oss å erfare

---

¹⁶⁰ Tozer 1982: 99.

¹⁶¹ Tozer 1982: 107.

¹⁶² Tozer 2010 (1): 62.

¹⁶³ Tozer 1982: 35.

¹⁶⁴ Tozer 1982: 15.

¹⁶⁵ Tozer 1982: 32f.

Ham. I den indre forgården må vi ta et oppgjør med synden – som ikke er et vakkert syn – og ta imot tilgivelsen og bli vasket rene. Hvis et menneske var gått gjennom den indre forgården, kunne det komme til *det hellige*. Men man kan ikke komme dit før man har omvendt seg, på samme måte som et menneske ikke kan se Guds rike før det har omvendt seg. Her var den sjuarmede lysestaken, skuebrødene og røkofferalteret, de to første pekte på Jesus som verdens lys og livets brød, mener Tozer.¹⁶⁶

Selv om personene nå har opplevd og sett mye, har de ikke vært i det innerste rommet, *det aller helligste*. Det er her man kan erfare Guds manifesterte nærvær, og dette er adskilt med et forheng. Kun en yppersteprest kunne gå inn her en gang årlig for å ofre for egne og sitt folks synder. Det var først da Jesus døde på Golgata og forhenget til det aller helligste ble revet i to, at vi med frimodighet kan tre inn i det aller helligste og erfare det gudommelige nærværet. Tozer mener at alt i NT samsvarer med dette bildet i GT på den måten at frikjøpte mennesker ikke lenger trenger å vente på å komme inn i Guds nærvær, men at Gud nå ønsker at vi skal trenge oss på inn i Guds nærvær og leve hele våre liv der. Som Tozer igjen påpeker:

*This is to be known to us as a conscious experience. It is more than a doctrine to be held; it is a life to be enjoyed every moment of every day.*¹⁶⁷

Tozer mener at denne lengselen etter Guds nærvær var helt sentral hos levittene og at hele poenget med tabernakelet var at Gud var der med sitt nærvær i det aller helligste. På samme måte er også Guds nærvær helt sentral hos den som er kristen. I Guds eget hjerte finnes det en lengsel etter at Hans barn skal trenge seg inn i det Tozer kaller ”a conscious awareness of His presence”¹⁶⁸.

Tro og lydighet

Tozer mener at tro og lydighet er to sider av samme sak eller to vinger på samme fugl; man klarer seg ikke med bare en vinge.¹⁶⁹ Tro gjør at våre åndelige sanser fungerer. Tozer mener at Gud bare venter på at vi skal tro Ham og respondere på Hans nærvær. I det øyeblikket vi gjør det, vil en evig åndelig verden våkne til live i oss.¹⁷⁰ Troen er

---

¹⁶⁶ Tozer 2010 (1): 127.

¹⁶⁷ Tozer 1982: 34.

¹⁶⁸ Tozer 1982: 35.

¹⁶⁹ Tozer. 2010: 61ff.

¹⁷⁰ Tozer 1982: 50.

svært lite selvopptatt fordi den drar fokuset bort fra seg selv og til Kristus. Sann tro kan dermed utøves uavhengig av tid, sted og person. Det er for alle, til alle tider og på alle steder. Tozer bruker også Rom 10, 17¹⁷¹ og Ef 2, 8¹⁷² i sin forklaring på hva tro er. Disse versene sier noe om hvor troen kommer fra, og at det er en gave.¹⁷³

Han utdyper videre troen som noe funksjonelt, og ikke som noe filosofisk. Tozer viser til at det kun finnes én definisjon av begrepet i Bibelen og at den er uttrykt i det første verset i Heb 11¹⁷⁴. Her defineres troen ut i fra hva den er i sin funksjon og ikke hva den er i sin essens, hevder han.¹⁷⁵ Det er også viktig å tenke langsiktig, å tro på Gud i et langtidsperspektiv, til tross for motgang. Tozer bruker historien om trosheltene fra Heb 11 som grunnlag for et slikt syn. Her var det flere som trodde, selv om de ikke så løftene bli fullført mens de levde. Har vi tro for og ber om lite, skal vi få det og det kreves ikke så mye av oss. Men har vi tro for store og mektige ting, kan det ta lang tid å fullføre og Gud vil la oss vente på svar for å prøve oss. Vi må ikke gi opp selv om Gud bruker lang tid på å svare bønnene våre. Å gi opp er ikke det samme som å tro, presiserer Tozer.¹⁷⁶

Tozer understreker verdien av å leve ut hva man tror på for å kunne kalle det tro. Tro er noe som springer ut i fra hjertet og ikke hodet;

*You do not believe a thing rightly until you act in accordance with it. When you bring your life into line with your faith, you are a believer.*¹⁷⁷

Tro og lydighet er uatskillelige. Tro forutsetter handling; ikke bare at man tror det Gud sier er sant, men også handler som om det er sant. For å erfare Gud og den åndelige verden må vi adlyde Åndens formaninger.¹⁷⁸ Han bruker videre eksempelet fra da Israelfolket måtte se på slangen i ørkenen for å bli frelst, og at vi nå må se på Jesus for å bli frelst.¹⁷⁹ Dette var tro som kom til uttrykk ved en handling.

---

¹⁷¹ ”Så kommer da troen av det budskapet en hører, og budskapet kommer av Kristi ord” (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

¹⁷² ”For av nåde er dere frelst, ved tro. Det er ikke deres eget verk, men Guds gave” (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

¹⁷³ Tozer 1982: 81ff.

¹⁷⁴ ”Troen er et pant på det vi håper, et bevis for det vi ikke ser” (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

¹⁷⁵ Tozer 1982: 81.

¹⁷⁶ Tozer 2010 (1): 195.

¹⁷⁷ Tozer 2010 (1): 52.

¹⁷⁸ Tozer 1982: 49.

¹⁷⁹ Her bruker Tozer bibelversene fra Johannes 3, 14-15 som bakgrunn (Tozer 1982: 83).

If we cooperate with Him in loving obedience, God will manifest Himself to us, and that manifestation will be the difference between a nominal Christian and a life radiant with the light of His face.¹⁸⁰

Bibelen – Guds Ord

Gjennom Tozer sine bøker leser vi flere ganger argumentasjon mot intellektualisering av troen, hvor man reduserer troen til å handle om læresetninger og dogmer. Det kan virke som om han er redd for at bruken av Bibelen skal bli misforstått; at man reduserer bibellesning til å bli en plikt oppgave. Vi leser likevel flere ganger om Tozers kjærlighet for Bibelen og hvor viktig denne boka er for ham. Og det er tydelig at Tozer ser på dette som en viktig port inn til Guds nærvær.

Only in the Bible do we begin to understand ... how to find entrance into the presence of God. A right understanding of the Bible opens to us the only path into the presence of God.¹⁸¹

Tozer mener det er to aspekt ved Bibelen som er viktige for å hjelpe oss og erfare Guds nærvær; (1) inspirasjon og (2) åpenbaring. Vi trenger både å forstå at Guds Ord er blitt inspirert av Gud og at Gud sin signatur står på Bibelen, samt at Bibelen er det middel Gud bruker for å åpenbare sitt frelsesverk for menneskeheten. Å få denne sannheten åpenbart, fører til at man kan leve i sann tro.¹⁸²

Bibelen er også en bok som er spekket med historier om Guds inngripen i denne verden, og Tozer mener både GT og NT gir oss visdom og tro til å erfare Guds nærvær.¹⁸³

Livet som sakrament

Tozer tar også et oppgjør med det han kaller for ”sacred-secular antithesis”, hvor kristne som opplever at det er utfordrende å leve i spenningen mellom verden, og at Guds rike lager et skille mellom disse to. Det fører til at de strever i begge verdener og ikke finner fred i noen av dem. Dette mener Tozer er feil forståelse og henviser til evangeliens beretninger om Jesu liv. Jesus hadde ingen splittet forståelse av noe som

---

¹⁸⁰ Tozer 1982: 60.

¹⁸¹ Tozer 2010 (1): 44.

¹⁸² Tozer 2010 (1): 44.

¹⁸³ Tozer 2013: 178.

åndelig og andre ting som verdslige. Hele livet sitt ga Han til Gud og alt det Han gjorde på jorden var til ære for Ham og i Hans nærvær. Her tar også Tozer et oppgjør med den katolske kirkes sakramentforståelse, hvor noen handlinger blir valgt ut til å være sakrale eller hellige.¹⁸⁴ Han mener reformatorer, puritanere og mystikere har vist oss at hele livet vårt er hellig.¹⁸⁵ Ut i fra dette kan det virke som om sakramentene ikke har særlig stor plass i Tozer sin forståelse av hvor og hvordan mennesker kan erfare Guds nærvær. Det handler i større grad om det livet man lever i helhet som mennesker.

Tozer mener at for at det manifesterte nærvær skal oppstå, må vi også overgi hele våre liv til Guds Ånd, for Hans oppgave er å vise oss hvem Faderen og Jesus er. Det er også essensielt at vi gir tid til Gud, og vi må ikke se på tiden vi bruker for å dyrke kjennskap med Gud som bortkastet.¹⁸⁶

En konkret progresjon

Tozer prøver også på en konkret måte å forklare hvordan erfaring av Guds nærvær kan oppleves for et vanlig menneske. Som grunnlag er det viktig at man venter på Gud, det beste er om man venter på Gud alene, gjerne med Bibelen oppslått foran seg. Og etter hvert vil man da begynne å høre at Han taler til en.¹⁸⁷

First a sound as of a Presence walking in the garden. Then a Voice, more intelligible, but still far from clear. Then the happy moment when the Spirit begins to illuminate the Scriptures, and that which has only been a sound, or at best a voice, now becomes an intelligible word, warm and intimate and clear as the word of a dear friend. Then will come life and light, and best of all, ability to see and rest in and embrace Jesus Christ as Savior and Lord and All.¹⁸⁸

Det faller utenfor denne oppgavens format å gå inn på frelsesforståelsen til Tozer, men ut i fra progresjonen, kan det se ut som om den troende først må erfare Guds

---

¹⁸⁴ Tozer 1982: 113ff.

¹⁸⁵ Tozer utdypet ikke ytterligere hva han mener med dette, men vi kan anta at det har med reformasjonens oppgjør med sakramentslæren, samt livene både mystikere og puritanere levde, hvor de tenkte helhetlig om livene deres (Tozer 1982: 119).

¹⁸⁶ Tozer 1978: 5.

¹⁸⁷ Tozer 1982: 76.

¹⁸⁸ Tozer 1982: 76.

nærvær og høre Guds stemme for å kunne komme til punktet hvor man kan omfavne Jesus som frelser og Herre. Hva Tozer mener med disse ordene kan likevel være vanskelig å si, og kanskje innebærer det ikke mer enn en form for overbevisning som i ens indre fører til omvendelse. I tillegg må det understrekes at Tozer ikke sier at progresjonen må se akkurat slik ut som han har beskrevet, men at den snarere er et forslag til hvordan den kan se ut.

Å bli værende i Guds nærvær

Som kristne må vi ikke slå oss til ro med mindre enn det Gud vil gi oss. Tozer bruker David, Peter og Moses som eksempler på at selv om man kjenner Gud og har erfart Ham, kan man stadig i større grad bli bedre kjent med Ham og erfare Ham.¹⁸⁹ Å ha en relasjon til Gud og erfare Hans nærvær på en personlig måte er ikke en engangshendelse, men noe som pågår hele livet.¹⁹⁰ Å komme inn i Guds nærvær, mener Tozer bare er halve kampen. Å bli værende der, er den største kampen. Nøkkelen til dette er at man er lidenskapelig, at man har et sterkt ønske om å være i Guds nærvær.¹⁹¹

Vi har allerede sett at Tozer mener det kan være mange hindringer for at man skal erfare Guds nærvær, mange av disse og andre hindringer vil fortsatt være en kamp etter at man har erfart en engangsopplevelse med Guds nærvær.¹⁹² Hindringene er fortsatt viktig å ta på alvor, men i tillegg gir Tozer oss en liste over viktige vaner og øvelser. Et menneske blir ikke definert av hva det gjør av og til, men hvilke vaner det har, mener Tozer. For å møte Gud daglig trenger man derfor å ha gode vaner. Tozer foreslår at disse gode øvelsene og vanene kan være¹⁹³:

1. Legge bort jaget etter å bli stimulert av verdens opplevelser, dette er bare en billig erstatning for å erfare Gud. Vi må ta bort det som distraherer oss og lære å fokusere og konsentrere på det som er av Gud.

---

¹⁸⁹ Her viser Tozer til at Moses for eksempel brukte faktum at han kjente Gud som argument for at han kunne bli enda bedre kjent med Ham (Ex 33). Tozer mener dette er noe Gud har behag i, ettersom Han dagen etter lot Moses få se Guds herlighet gå forbi ham (Tozer 1982: 15).

¹⁹⁰ Her tar også Tozer et oppgjør med den samtidige måten å kommunisere omvendelse på: "Everything is made to center upon the initial act of "accepting" Christ (a term, incidentally, which is not found in the Bible) and we are not expected thereafter to crave any further revelation of God to our souls" (Tozer 1982: 16).

¹⁹¹ Tozer 2010 (1): 189.

¹⁹² Tozer 2010 (1): 189.

¹⁹³ Tozer 2010 (1): 203ff.

2. Meditere¹⁹⁴ over Guds Ord. Bibelen er ikke en erstatning for Guds nærvær, fram til vi kommer til himmelen, men det er en bok som leder oss inn i hjertet av hvem Gud er. Vi må forvente å møte Gud gjennom Skriften og tillate at den vil rense sinnet og tankene våre.
3. Søke Gud alene. I en verden full av bråk og mange distraherende stemmer, trenger vi å være alene når vi søker Gud.
4. Forventning. Vi må daglig forvente at Gud vil møte oss med sitt nærvær. Ingenting bør være viktigere for en kristen enn å oppdage Gud i løpet av dagen.
5. Ærefrykt. Vi trenger å møte Guds nærvær med en hellig verdsettelse, særlig når menigheten møtes.
6. Lydighet. Vi trenger daglig å velge og være lydige mot Gud.
7. Gjør rom for å erfare Hans nærvær. I en travel kalender, ofte fylt opp med kirkelige aktiviteter trenger man å gi rom for denne mystikken det er å møte Gud.

Vi ser her Tozer ramse opp en rekke øvelser som både går på hvordan vi skal tenke og hvordan vi skal handle. På mange måter er dette en god oppsummering på hva Tozer mener om hvordan vi skal søke Gud for å tre inn i Hans nærvær.

3.4 Hvorfor oppstår gudsnærværet?

I følge Tozer ligger svaret på dette spørsmålet hos Gud. Gud er en Far som lengter etter oss. Han lengter etter å ha fellesskap med oss, være nær oss og åpenbare seg som person for oss.¹⁹⁵ Gud skapte oss for sin egen del, hevder Tozer. Ved å kjenne Gud, leve med Ham og glede oss over Ham for alltid, oppfyller vi meningen med vår eksistens.¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ Tozer er opptatt av at vi skal meditere og stoppe opp for enkelte vers. Det ligger en stor fristelse i oss til å lese videre før vi egentlig skal lese videre, på den måten går vi glipp av det Gud vil vise oss (Tozer 2010 (1): 208).

¹⁹⁵ Tozer 1982: 67.

¹⁹⁶ Tozer 2010 (1): 124.

*It is God's great pleasure for us to fully rest in His presence, moment by moment. God created men expressly for the use of His pleasure and fellowship.*¹⁹⁷

Dette trenger ikke å bety at Tozer mener at Gud er avhengig av mennesket. Gud kan fullt ut være selvstendig og uavhengig av mennesket, men samtidig valgt å la seg glede over at mennesket kan være i Hans nærvær og at dette er årsaken til at mennesket ble skapt.

Som vi har sett tydeligere, knytter også Tozer årsaken til frelsesverket til at vi skal kunne erfare Guds nærvær ved å være i relasjon til ham. Også gjennom Bibelen blir det tydelig at Gud lengter etter oss. Ikke å kjenne Gud og Hans nærvær er det samme som å benekte den grunnleggende meningen med vår eksistens, hevder Tozer.¹⁹⁸ Han mener også at Gud ikke slår seg til ro med bare en bit av oss, Han vil ha alt det vi er.¹⁹⁹ Dessuten er Tozer overbevist om at det kun er Gud som kan lede oss inn i Guds nærvær, ingen andre.²⁰⁰

Gud er alltid nær og Han søker alltid å åpenbare seg for hver enkelt av oss, i følge Tozer. Ikke bare vil Han åpenbare for oss at Han eksisterer, men også hvem Han er. Han trengte ikke å bli overtalt av Moses til å åpenbare seg for ham, men Han gjorde det likevel. Gud prøver å få vår oppmerksomhet, Han lengter etter å åpenbare seg for oss og kommunisere med oss. Og ettersom Gud alltid har en lengsel etter å manifestere seg for oss, vil vår lengsel etter Ham alltid være vellykket.²⁰¹

Samtidig som Tozers svar på hvorfor Guds nærvær oppstår og kan erfares av mennesket går tilbake til Gud – fordi det er Guds vilje og etter Hans behag – ser vi også at Tozer legger ansvaret over på mennesket.

Tozer er overbevist om at det viktigste et menneske kan oppnå, er å bli satt fri og tre inn i Guds nærvær. Ettersom vi er skapt i Guds bilde, finnes det i alle mennesker en lengsel og en draging mot å erfare Guds nærvær. Vi er rastløse fram til vi finner fred hos Ham. Det er ikke sikkert alle mennesker vil vedkjenne seg det eller kunne sette ord på det selv, men lengselen er der.²⁰² Siden vi er skapt med lengselen mot Gud, er Tozer overbevist om det ligger åpent for alle mennesker å søke seg inn til

---

¹⁹⁷ Tozer 2010 (1): 16.

¹⁹⁸ Tozer 2010 (1): 123.

¹⁹⁹ Tozer 1982: 101.

²⁰⁰ Tozer 2010 (1): 62.

²⁰¹ Tozer 1982: 60.

²⁰² Tozer 2010 (1): 16.

Ham. Dette er vår dypeste lengsel og også der hvor vi finner vår dypeste tilfredsstillelse. Det er her vi hører til. Og nettopp dette er meningen med frelsen; at man skal kunne glede seg over å erfare Guds nærvær og at Gud skal glede seg over menneskets nærvær. For dette er også Gud sin lengsel.²⁰³ Gud har et høyt ønske om å komme alle mennesker nær og vil at alle skal bli frelst, og har gjort alt Han kan for å gjøre det mulig gjennom Jesus.

Han spør seg videre; hva gjør at noen mennesker ”finner” Gud, mens andre ikke? Og hvorfor manifesteres Guds nærvær for noen, mens millioner av nominelle kristne aldri har erfart ham? For Tozer blir svaret at dette ligger hos oss mennesker. Gud er alltid den samme og Hans vilje er den samme i møte med alle mennesker. Han har ingen favoritter, og det Han har gjort for ett menneske, det vil Han gjøre for hvilket som helst annet menneske.²⁰⁴ Vår kristne historie taler for seg selv, i følge Tozer. Opp gjennom tidene har menneskene som Gud har brukt vært svært forskjellige; alt fra Moses og Jesaja, Paulus og døperen Johannes, til Martin Luther og Frans av Assisi og så videre. Det har vært store forskjeller i nasjonalitet, rase, vaner, temperament, utdanning og personlige kvalifikasjoner, for å nevne noe. Men alle har funnet veien til Guds og Hans nærvær.

Han peker på at alle disse likevel hadde noe til felles, og at dette er *åndelig mottagelighet*. Det var noe i dem alle som var åpen for Guds rike, noe som nærmest tvang dem mot Gud. Tozer ønsker ikke å fremstå som om han har en dyp analyse på dette, men foreslår at alle disse trosheltene hadde en åndelig bevissthet, som de dyrket og forvaltet til det ble det største og viktigste i deres liv. Tozer mener at forskjellen på disse kristne og nominelle kristne var at de gjorde noe med den indre lengselen som alle har etter Gud. De var lydige mot himmelens visjoner²⁰⁵ og det ble en vane å respondere åndelig i møte med Gud.²⁰⁶

Tozer forklarer videre at denne åndelige mottageligheten har sitt opphav i Gud, og er en sammensetning av flere forskjellige faktorer i vår sjel; (1) en draging mot, (2) en respons til og (3) en lengsel etter Gud. Dette har mennesket i ulik grad. Det kan øke ved øvelse og minske ved neglisjering. Det er ikke noe overnaturlig som kommer over oss, som en uimotståelig kraft vi ikke kan gjøre noe med. Det er en gave

---

²⁰³ Tozer 2010 (1): 123.

²⁰⁴ Tozer 1982: 62.

²⁰⁵ Her bruker Tozer verset fra David i Salme 27, 8 som argumentasjon: ”Jeg minnes at du har sagt: ’Dere skal søke mitt ansikt.’ Ditt ansikt søker jeg, Herre”. Det er som alle har et innvendig lengsel og kall etter å søke Gud, men ikke alle velger å respondere på det (Tozer 1982: 63).

²⁰⁶ Tozer 1982: 62.

fra Gud, men som alle andre gaver må den forvaltes rett for at den skal oppnå sin tiltenkte hensikt. Å forvalte denne gaven og å utøve åndelig disiplin har vært en naturlig del av tidligere troshelters liv, det krever et målbevisst og modig hjerte. Det er naturlig at spørsmål omkring predestinasjon, utvelgelse og Guds suverenitet her kommer inn i bildet. Dette svarer Tozer med at er ett av troens mysterier, som vi ikke blir holdt ansvarlige på at vi må ha rett svar på.²⁰⁷

På den ene siden ser vi at Tozer gir mennesket det fulle ansvaret for å ta i mot Guds frelsesgave og må gjøre sitt for å erfare Guds nærvær, ettersom Gud ønsker å møte alle på lik linje. Samtidig er Gud årsaken til at vi kan erfare Guds nærvær og den eneste som kan lede oss inn i det. Guds nærvær oppstår og kan erfares for mennesket ene og alene fordi det er Guds vilje, samtidig ser vi også en avhengighet til menneskets evne til å ta imot Guds nærvær for at det skal oppstå.

3.5 Hva fører gudsnærværet til?

Tozer mener at når et mennesket først har trådt inn i Guds manifesterte nærvær, så vil han/hun oppleve å bli tilfredsstilt på en måte som er uten sammenligning. I følge Tozer kan erfaringen av Guds nærvær føre til flere ulike ting²⁰⁸:

1. Man mister interessen for verden og de verdslige tingene.²⁰⁹
2. Ensomheten i sin vandring som kristen forsvinner.²¹⁰
3. Det fører til en åndelig oppvåkning.²¹¹
4. Det vil føre oss ut av vår ”pitiful narrowness and cause our hearts to enlarge.”²¹²
5. Personlige erfaringer av Guds nærvær vil føre til helliggjørelse. Våre liv vil bli rensset, og det som ikke er av Gud, vil forsvinne ved at vi innser sannheten om at vi er i Gud og Gud i oss.²¹³

I tillegg mener Tozer at mennesker som har vært i nærværet av Gud får hjerter som ”knuses²¹⁴ av kjærlighet til Gud”, og at slike mennesker har for vane å snakke med

---

²⁰⁷ Tozer 1982: 63.

²⁰⁸ Flere av disse nevner Tozer uten å gi noen ytterligere utdypende forståelse.

²⁰⁹ Tozer 2010 (1): 137.

²¹⁰ Tozer 2010 (1): 146.

²¹¹ Tozer 2010 (1): 19.

²¹² Tozer 1982: 36.

²¹³ Tozer 1982: 36.

²¹⁴ Når Tozer bruker ordet ”knuse” har dette en positiv betydning. Ikke i form av sorg, men av kjærlighet til Gud.

åndelig autoritet. Han lager også et skille mellom skriftlærde og profeter, hvor de skriftlærde kun forteller om det de har lest, mens profeter forteller om det de har sett. Kristne har som kall å være profeter, for det er de som har vært i Guds nærvær og sett hvem Gud er, for så å rapportere tilbake om det. Forskjellen mellom disse to er erfaringen av Guds nærvær.²¹⁵

Tozer mener også at mennesket kun kan erfare sann frihet i Guds nærvær. Går man på veien til å tre inn i Guds nærvær, vil dette stedet være der mennesket erfarer frihet. Den sanne kristne er den mest frie personen i verden, mener Tozer.²¹⁶

---

²¹⁵ Tozer 1982: 40.

²¹⁶ Tozer 2010 (1): 106.

Kapittel 4

Martin Luther

4.1 Luthers liv og bakgrunn

Martin Luther ble født i Eisleben den 10. November 1483. Han vokste opp i Mansfeld, hvor hans far jobbet i kobbergruver. Foreldrenes religiøse liv gjenspeilte samtiden og var preget av kristen fromhet blandet med overtro, samtidig som de tenkte rasjonelt. Luther gikk på skole i Magdeburg og i Eisenarch, og fra 1501 studerte han i Erfurt. Her fullførte han det filosofiske grunnkurset som *Magister artium*, med fag som grammatikk, retorikk, logikk, etikk og metafysikk. Luther hadde tenkt til å følge hans fars ønske for ham, å studere rettslære. Men 2. juli forandret denne planen seg drastisk da Luther var i ett voldsomt tordenvær i nærheten av Stottenheim. I sin frykt påkalte han St. Anna og sverget på å bli en munk, noe som visstnok ikke var noe Luther egentlig hadde tenkt nøye gjennom. Bare 15 dager senere tok Luther seg inn hos augustiner-eremittene i Erfurt. Etter sin tid som novise ble han ordinert prest i ordenen i 1507. I 1508 fortsatte han med teologistudier på universitetet i Wittenberg, og et år senere mottok han en bachelorgrad i bibelske studier. I 1512 fikk han doktorgrad i teologi i Wittenberg og overtok da et bibelprofessorat på universitetet.

Luthers teologiske gjennombrudd anses å være tårnopplevelsen, en opplevelse Luther hadde i tårnværelset i klosteret i Wittenberg. Her grunnet han på Guds rettferdighet i Rom 1, 16-17. Det gikk opp for Luther at mennesket blir frelst ved Guds nåde alene som mottas i tro. Luther hadde til da fokusert uforstyrret på sitt professorat i Wittenberg. Det store gjennombruddet i forhold til offentlig teologisk debatt, og til politikk og samfunn i det hele, kom med hans disputasinvtasjon med sine 95 teser mot avlaten som han spikret opp på slottskirken i Wittenberg senhøsten 1517. Her startet også en stadig mer dyptgående konflikt med den katolske kirken, som etter hvert skulle gjelde flere punkt enn avlatshandelen.

Skriften, nåden og troen alene, samt sakramentlæren var temaer som særlig stod i fokus i Luthers teologi. Dette vil vi gå mer inn på senere i oppgaven. I 1521 fikk konflikten så store følger at Luther ble ekskommunisert av paven. Luther ble etter hvert den mest sentrale figuranten og teolog i reformasjonen og i den offentlige

debatten. Konflikten utartet etter hvert til ikke bare å gjelde mellom protestantene og den katolske kirken, men splittelsen var også stor internt blant protestantene.

Luther skrev utallige skrifter og holdt mange kjente prekener om teologiske spørsmål, som både angrep den katolske kirken, de reformerte, samt forsvarte det han mente var sann lære. Luthers lille og store katekisme, samt *Confessio Augustana* er kanskje de mest kjente.

Luther giftet seg med Katharina von Bora, en tidligere nonne, i juni 1523. Sammen fikk de seks barn. Den siste tiden av Luthers liv var han preget av dårlig helse, men kjempet likevel kampen for sann lære til siste slutt. Han døde i sin fødeby, Eisleben, den 18. februar 1546.²¹⁷

4.2 Hva er Guds nærvær?

I følge Robert Kolb mente Luther at det var fire måter mennesket kan erfare Guds nærvær på²¹⁸:

1. *Locally presence*: Guds nærvær kan beskrives lokalt, på en avgrenset måte, i et bestemt objekt og på et bestemt sted. For eksempel i Jesus, eller i den brennende busken som Moses møtte.
2. *Definitively presence*: En måte som ikke er følbart eller som vi kan gripe, som for eksempel da Jesus kom gjennom døren på oppstandelsesdagen eller ved englenes nærvær.
3. *Repletitive presence*: Gud er nærværende overalt, Han er allestedsnærværende.
4. *Sacramental presence*: Gud er nærværende gjennom sakramentene – et mysterium, som mennesket ikke kan forstå.

Av disse fire, er det den siste kategorien som opptar Luther mest. Årsaken til dette er vissheten av Guds nærvær i sakramentene, der det er helt sikkert at Gud er til stede for det enkelte mennesket. De andre måtene Gud er nærværende på kan ikke mennesket styre eller påvirke, men i sakramentene har Han lovet ved sitt ord at Han er til stede. Derfor kan Luther uttale at han ikke engang ønsker at Gud skal tale til han fra himmelen eller vise seg synlig for ham. Det som skjer i sakramentene er allerede nok for ham; her er det nok av Guds nærvær å ta imot for hele livet.²¹⁹

---

²¹⁷ Lohse 1986: 19ff.

²¹⁸ Kolb 2009: 147.

²¹⁹ Wisloff 1983: 120.

På en måte kan man også si at Luther her skiller mellom Guds allestedsnærvær og Guds manifesterte nærvær. Guds allestedsnærvær er overalt, men Guds manifesterte nærvær for det enkelte mennesket finner vi konkret i sakramentene. Dette kommer vi tilbake til senere i oppgaven.

Erfaringer

Luther er av den oppfatning at Guds nærvær kan erfares, og at erfaringen er nært bundet sammen med anføktelsen. Gjennom anføktelsen erfarer mennesket Åndens virke. Den Hellige Ånd i mennesket er ikke et passivt nærvær, det er et aktivt nærvær som roper i oss ”Abba, Far” (Gal 4, 6). I følge Carsten Vangs artikkel ”Ånden som skaber liv” i artikkelsamlingen *Martin Luther – i kamp for troen* mener Luther at det er så viktig for kristenlivet å få denne erfaringen av Ånden, at man må tryggle om å få den. Kjenner man ikke Den Hellige Ånds verk i oss er det et tegn på at vår tro er en illusjon. Det er viktig å presisere at Luther ikke med dette mener en stor åndelig opplevelse, åpenbaring eller et syn, derimot advarer han sterkt mot de som vil følge sine åndelige opplevelser uavhengig av hva Ordet sier.

Erfaringen av Den Hellige Ånds verk handler derimot om en visshet om å være Guds barn, om at evangeliet og tilgivelsens realitet angår en selv. Og erfaringen er for Luther dette; en visshet, ikke en følelse eller opplevelse. Luther mener at anføktelsen må lede til en erfaring av at Guds frelse gjelder *deg*. Erfaringen av Den Hellige Ånd er det som skiller den levende tro fra enhver tro.²²⁰

Men her har også Luther motstridende tanker. Han taler også om at Åndens verk kan være skjult for mennesket, skjult av synden. Da må vi tro Åndens verk på tross av vår fornuft og erfaring. Disse tankene forenes i forståelsen av at mennesket står i en kamp mellom Djevelen og Ånden, om det syndige og det hellige mennesket. Ved Ånden fylles vi av ham og erfarer glede. Men Ånden hersker ikke alene, og vi møter stadig anføktelser. Derfor mente Luther at troen må ha sitt fundament i tilgivelsen og nåden vi finner i Guds Ord. Den er uforanderlig og stammer ikke fra våre sanser eller hva vår fornuft kan registrere.²²¹ Dette mente også Luther om frelsen; den må ha sin trygghet i Guds Ord og sakrament, ikke i vår egen erfaring eller opplevelse av tro.

---

²²⁰ Vang 1983: 54f.

²²¹ Vang 1983: 55f.

*Choose whether you risk to be saved on the basis of God's word and institution or on your faith! I say, "certainly I believe today, but I do not know what tomorrow will bring." God's truth is more certain than my heart and His word is more certain than my faith.*²²²

Luther forstod Sal 5, 12²²³ på den måten at mennesket alltid kan erfare gleden i Gud, også i motgang og lidelser. Derfor må den være uavhengig av menneskets ytre omstendigheter, og heller bestå av syndenes forlatelse og ren samvittighet. Man kan møte ytre motgang, men så lenge man har indre fred – syndenes forlatelse og ren samvittighet – vil man erfare glede selv når man blir utsatt for et ytre onde. Sunn og sann teologi var for Luther derfor alltid basert på erfaringen av Guds barmhjertighet som blir åpenbart i frelsesverket. Det fungerer som en medisin både mot overmot i fremgang og fortvilelse i møte med egen synd. Dette fordi man retter blikket mot Gud som giver, framfor gavens nærvær eller fravær. Det er derfor avgjørende for Luther at rett gudsforhold ikke kan baseres på noe i verden eller i mennesker, men utelukkende på tillit til Gud uavhengig av gavens nærvær eller fravær. Gavens nærvær vil alltid være midlertidig, enten de er basert på egen prestasjon eller Guds gaver forstått som direkte erfarbare velsignelser.²²⁴

Dette gjør også at erfaringen av motgang gir store muligheter for Luther; her blir troen prøvet og ekte tro og tillit til Gud kan vokse fram, en tillit som har ankerfeste i Gud som giver. Luther trekker også fram mystikeren Johannes Tauler som erfarte at Gud aldri oppfattes mer kjærlig enn etter anfektelsens prøvelser.²²⁵ Vi ser at Luther mener at motgangen er et viktig element i kristenlivet, fordi den fører til at de ytre omstendighetene prells av og mennesket lærer å fokusere på giveren framfor gaven. Det er uklart om Luther mener at mennesket må erfare motgang og lidelser for at dette skal være mulig. Dette ville i så måte gjøre Gud avhengig av menneskets erfaringer av motgang og lidelse.

Luther erfarte selv å få en visjon på et tidspunkt hvor han ba og meditererte over hvordan Kristus led på korset.

---

²²² Kolb 2009: 138.

²²³ "Men alle som søker tilflukt hos deg, skal glede seg, alltid skal de juble. Du verner dem. De fryder seg i deg, de som elsker ditt navn." (Bibelen 2011, Bibelselskapet).

²²⁴ Alfsvåg 2009: 94f.

²²⁵ Alfsvåg 2009: 95.

*Suddenly appeared upon the wall a bright vision of our Savior Christ, with the five wounds, steadfastly looking upon me, as if it had been Christ himself corporally.*²²⁶

Ved første øyekast oppfattet Luther dette som en åpenbaring, men konkluderte raskt med at det måtte være ”an illusion and juggling of the devil” ettersom Kristus kun åpenbarer seg i sitt Ord. Han talte til visjonen som om det var til Djevelen og den forsvant, som Luther mente var et bevis for hvor det kom fra. Luther trodde at visjoner og åpenbaringer eksisterte, bare at de ikke kom fra Gud.²²⁷

I Luthers teologi har ikke følelsene stor plass. Følelsene går hit og dit, og for Luther ser de ikke ut til å ha noen relevans for troens innhold. Han mener heller ikke at relasjonen mellom Gud og mennesket forutsetter en direkte fysisk erfarbar dimensjon i, slik Høysangen for eksempel beskriver det menneskelige ekteskapet. Når dette blir brukt som et bilde på ekteskap mellom Gud og mennesket, mener Luther at det derfor ikke referer til fysisk kjærlighet. Snarere handler Høysangen om menneskets gudsforhold, og det er aldri er avhengig av det direkte erfarbare, men kjærlighet til det man ikke ser.²²⁸

4.3 Hvordan oppstår og erfares gudsnærværet?

Det kan virke som om Luther ikke er så opptatt av spørsmålet om hvordan gudsnærværet oppstår eller erfares, men snarere *hvor* Guds nærvær er. Det betyr ikke at Luther ikke besvarer disse spørsmålene; de er viktige for nettopp å kunne få svar på hvor-spørsmålet. Selv om vi allerede har pekt på at Luther er overbevist om at Gud er allestedsnærværende, er det for ham forskjell på om Gud er til stede over alt og om Han er til stede for *deg*, det vil si, for det enkelte menneske. Luther fant svaret i sakramentene og i Ordet.

Sakramentene

Luther tok et oppgjør med både svermere²²⁹ og paven i hans overbevisning om at mennesket skulle søke Gud og få ta imot Hans nåde gjennom synlige, ytre tegn.

---

²²⁶ Forde 2007: 56.

²²⁷ Forde 2007: 56f.

²²⁸ Alfsvåg 2009: 95.

²²⁹ Dette ordet er inspirert av tanken på en bisverm som farer av sted tilsynelatende uten styring. Svermere hadde en forståelse av at Gud ikke brukte ytre tegn for å tale til oss, men at det skjedde på det indre plan i mennesket (Wisløff 1983: 117).

Luther mente at paven gjorde hele det kristne åndelige livet kun til en ytre, konkret sak, mens svermerne gjorde sakramentene om til kun en indre sak man ikke kunne få tak i.²³⁰ Mot svermerne svarte Luther:

Gud har alltid hatt for skikk å gi et synlig tegn som viser hvor vi skal finne ham .... Dersom vi ikke har et synlig, utvortes tegn å holde oss til, vil hver mann søke Gud der han [sic] selv ønsker. Det er grunnen til at profetene skrev om tabernakelet, det sted hvor det behaget Gud å være til stede. Slik har Gud alltid handlet. På samme måte har han [sic] bygget et tempel for oss hvor vi kan bo – nemlig det forkynte ord, dåpen og Herrens nattverd; alt dette er sansbare tegn.²³¹

Luther mente at Gud handlet i oss først gjennom ytre, konkrete tegn for så å handle i oss innvendig. Det ytre følger det indre. Gud bruker de ytre tegnene, sakramentene og Ordet, for å gi oss den indre velsignelsen. Gud har innstiftet en viss orden for menneskene og den skal vi følge.²³²

Vi skal ikke gripe nåden ut av luften, den må bli rakt oss – Gud vil rekke oss den ved Ord og sakrament. Vi skal derfor ikke drive åndelig eksersis med oss selv og med andre, for å produsere en åndelig ”opplevelse” av Guds nærvær.²³³

I sin katolske samtid så Luther et overdrevent fokus på de utvendige handlingene i form av nattevåk, avlatshandel, hengivenhet til helgener og pilgrimsferder til steder forbundet med dem og så videre – i 20 år hadde han selv også prøvd dette, uten å finne fred hos Gud. Dette kalte han ”synd som er gjort i avgudsdyrkelse og vantro”.²³⁴ Luther var av den overbevisning at det åndelige livet springer ut fra Kristus alene og en intim tilknytning til Ham, ikke fra de utvendige gjerninger som han fant i den katolske kirken. Det betyr ikke at de utvendige handlingene er unødvendige, det vil jo være selvmotsigende for Luther som er svært opptatt av sakramentene sin rolle i det

---

²³⁰ Wisløff 1983: 117f.

²³¹ Wisløff 1983: 118.

²³² Wisløff 1983: 117ff.

²³³ Wisløff 1983: 120.

²³⁴ Eng: ”Sin committed in idolatry and unbelief” (Hendrix 2004: 246).

kristne livet. Snarere mener Luther at det primært ikke handler om de utvendige handlingene – de er ikke et mål i seg selv. En kristen som kun setter sin lit til de utvendige ritualene og handlingene, er ikke en kristen.²³⁵

I 1520 tok Luther et kraftig oppgjør med den katolske sakramentlære i skriftet ”Om kirkens babylonske fangenskap”. Her tok han for seg de syv sakramentene i den katolske kirke og beholder bare tre av dem; dåpen, nattverden og boten/skriftemålet. Luther definerer et sakrament som et synlig, materielt tegn som Jesus har knyttet sitt guddommelige nådeløfte til. Ut i fra denne definisjonen konkluderer han med at bare to sakramenter er sanne; dåpen og nattverden, ettersom boten mangler det materielle tegnet. Han mener at resten av den katolske kirkes sakramenter er innstiftet av paven og ikke Gud.²³⁶

Dåpen

Luther er full av glede og takknemlighet over dåpens nåde og begynner kapittelet om dåp i ”Om kirkens babylonske fangenskap” med å takke og prise Gud for at Han har bevart dette sakramentet gjennom kirkens villfarelse.²³⁷ Luther brukte særlig Mt 28, 19 og Mk 16, 16 som grunnlag hans overbevisning om at dåpen er innstiftet av Jesus og at det er knyttet frelse til dåpen.²³⁸ Det er ikke denne oppgavens tema å gå nærmere inn på flere av Luther interessante perspektiver på dåpen som blant annet omhandler gjendåp, dåp av spedbarn og den daglige dåpen. Derimot, vil si se nærmere på hvordan Luther mener Gud er nærværende i dette sakramentet.

Luther mente at dåpsvannet ikke måtte sees på som kun vanlig vann. Guds løfte og ord helliger vannet. Ikke at det er magisk eller hellig i seg selv, men at vannet har innesluttet Guds Ord og befaling, og derfor er hellig. Som Luther selv skrev i den fjerde delen i den store katekismen:

Legg da merke til at det er stor forskjell på dåpen og alt annet vann. Det er imidlertid ikke selve den naturlige tingen det er forskjell på, men det er noe edlere som kommer til i dåpen. For Gud setter selv sin ære til den. Han legger

---

²³⁵ Hendrix 2004: 245f.

²³⁶ Lohse 1999: 134.

²³⁷ Wisløff 1983: 123.

²³⁸ Luther mener at selv om dåpen er virksom og vannet er helliget uavhengig av mennesket som døper eller døpes, er troen likevel en forutsetning for at vi skal være verdige til å ta imot dåpen. Uten tro er dåpen til ingen nytte og mennesket mottar heller ikke noe. Så det er frelse i dåpen, men mennesket må likevel tro det for å motta det (<http://www.ekris.net/dgev/luther/stkatek/4p.htm>, 08.11.13)

*sin kraft og makt i den. Derfor er det ikke bare et alminnelig, naturlig vann, men et guddommelig, himmelsk, hellig og salig vann, og hvilke andre ord en vil prise det med.*²³⁹

Vi ser her at Luther mener at ved Guds Ord og løfter for dåpen, er Gud nærværende i selve vannet og dermed i sakramentet. I Scott Hendrix artikkel *Martin Luther's Reformation of Spirituality* påpeker Hendrix at Luther har et svært bevisst forhold til Den Hellige Ånds tilstedeværelse i dåpen; "When I am baptized or converted by the gospel, the Holy Spirit is present."²⁴⁰

Nattverden

Det andre sakramentet, nattverden, er et helt sentralt ankerpunkt for Luthers forståelse av hvor Jesu nærvær er. For å forstå bedre Luthers tanker rundt dette sakramentet er det nyttig å se nærmere på konteksten for hans teologi. Som Alfsvåg påpeker, er det ikke vanskelig å forstå at kirkens nattverdsteologi og nattverdspraksis ble angrepet i reformasjonstiden, ettersom den stod som et sentralt fundament i det kirkelige hierarkiet. Formidlingen av Kristi nærvær i messen var en av presteembetets viktigste oppgaver og en svært viktig del av fromhetslivet i kirken, så viktig at tilbedelse av elementene kunne bli like viktig som selve feiringen. Det var vanskelig å finne et mer sentralt punkt å angripe kirken på for dem som lengtet etter fornyelse i kirken.²⁴¹

Det var derimot ikke Luther som først angrep den tradisjonelle nattverdsforståelsen i kirken rundt 1520, men snarere nederlenderen Hendricxz Hoen. Han representerte det som ble reformasjonens venstreside, med blant annet Zwingli i spissen. De forstod nattverden mer som et tegn på, og som et minne²⁴², om det Jesus hadde gjort for kirken, noe som forutsatte at man måtte tro sine synder tilgitt for å ha rett nattverdsfeiring. De fornektet den katolske kirkes syn på realpresens, og forstod det slik at brødet og vinen ikke i seg selv kunne gjøre noe for den vantro. Nattverdens gave er syndsforlatelse, ikke Kristi nærvær. Og nattverdens mottager er enkeltmennesket, ikke menigheten som fellesskap. Som Alfsvåg påpeker, blir ikke

---

²³⁹ <http://www.ekris.net/dgev/luther/stkatek/4p.htm>, 08.11.13.

²⁴⁰ Hendrix 2004: 252.

²⁴¹ Alfsvåg 1987: 221.

²⁴² Dette ordet er også en del av innstiftelsesordene: "Gjør dette til minne om meg".

nattverden lenger forstått som ”... menighetens sakramentalt formidlende felles møte med den oppstandne.”²⁴³

Selv om Luther langt på vei var enig i en del av kritikken rundt nattverdsforståelsen til den katolske kirken, var det særlig et punkt hvor han var totalt uenig. Luther ble en tydelig forsvarer av realpresens-tankegangen; Kristi legeme og blod er sant til stede i nattverdens brød og vin.²⁴⁴ Grunnlaget for realpresens fant Luther hos synoptikernes og Paulus sine nattverdsord, og dette ble et viktig argument for Luther. Han var overbevist om at nattverdsforståelsen måtte være bundet til Jesu egne ord. Dette ble også angrepspunktet til hans motstandere; de manglet en sikker tolkning og forståelse av teksten de brukte. Hoen mente at det latinske innstiftelsesordet *est* (norsk: er) gjengis best med *significat* (norsk: betyr, tyder, fortolker). På samme måte som Bibelen sier at Jesus *er* det sanne vintre, betyr det ikke at Jesus er et tre, hevdet Zwingli. Han så på Luthers syn også som et hermeneutisk problem og mente at ordet er brukt i overført betydning.²⁴⁵ Her var Luther uenig. Han forstod ikke hvordan *est* kunne bety noe annet enn *er* og mente at det ikke fantes et språk i verden hvor *er* ikke betyr *er*. I påstanden om at Jesus er det sanne vintre, er det et ord som har fått en ny mening, hevdet Luther, og det er *vintreet*. Jesus *er* det sanne vintreet, men det har nå fått en ny betydning.²⁴⁶ Luther var ikke blind for mystikken som lå i dette – hvordan det kan være mulig at Jesus kan være til stede og nærværende i brødet og vinen – men det kunne ikke legitimere at vi skal legge til eller trekke fra hva den originale teksten sier, hevdet Luther, i følge Alfsvåg.²⁴⁷

Luther mente at innstiftelsesordene tilla brødet og vinen Jesu faktiske nærvær, på samme måte som vannet i dåpen. I nattverden er det fortsatt brød og vin, men det er også like fullt Jesu legeme og blod. Luther forkastet dermed transsubstansiasjonslæren fra den katolske kirken; at det skjer et under ved innstiftelsesordene og at substansen i brødet og vinen blir til Jesu faktiske legeme og

---

²⁴³ Alfsvåg 1987: 222.

²⁴⁴ Alfsvåg mener at Luther ikke uttalte seg om realpresens-debatten før 1923 fordi han nettopp syntes det var et så utfordrende spørsmål at ikke vil gi et svar før han var sterkere overbevist om hva som var rett. Han visste at det for eksempel at å gå i strupen på realpresens-tankegangen ville gi ”pavedømmet et ordentlig støt”, som Luther selv sa i et brev til de kristne i Strasbourg i 1524. Men etter hvert ble Luther så tydelig på dette spørsmålet at han nektet å samarbeide med kristne som venstrefløyens nattverdsforståelse (Alfsvåg 1987: 222f).

²⁴⁵ Alfsvåg 1987: 220ff.

²⁴⁶ Wisløff 1983: 138f.

²⁴⁷ Alfsvåg 1987: 223.

blod.²⁴⁸ Som Luther selv forklarte: ”Kristus bød oss ikke å si: ”Dette skal bli mitt legeme” eller: ”gjør dette til mitt legeme” – men: ”Dette er mitt legeme.””²⁴⁹ Dessuten taler Paulus om det innvidde brødet som brød og ikke som at det har skiftet substans. Realpresensen krever ingen forklaring, men må tas i mot i tro, mente Luther.²⁵⁰

Mens Zwingli mente at nattverden først og fremst var en påminnelse om hva en eventuelt måte vite om betydningen av Jesu liv, død og oppstandelse, så mente Luther at Kristus i sin person selv knytter seg til nattverden i brødet og vinen. De ulike tolkningene av nattverden får helt avgjørende konsekvenser for hva dette sakramentet i bunn og grunn handler om. For Zwingli blir den kristnes liv en åndelig øvelse for å gjøre mennesket mottagelig for det guddommelige. Følger man dette punktet til ytterkanten, er det fare for at man gjør Gud avhengig av menneskets begrensninger og evne til å ta imot. Mens for Luther, er kristenlivet åpenhet for Jesu nærvær i gudstjenesten og verden. Uavhengig av hvorvidt mennesket er mottagelig for Gud, er Jesus likevel konkret til stede i nattverdens materielle elementer. Konsekvensen blir dermed at Kristus er der hvor menigheten er.²⁵¹ Zwingli fryktet at Luther gjorde nattverden til noe magisk i seg selv som holdt kirken fanget i overtro, slik han mente den katolske kirke forholdt seg til sakramentet. Luther fryktet at Zwingli ikke tok på alvor at Gud kunne bruke utvalgte elementer i skapelsen for å formidle nåde og frelse og dermed frarøver den kristnes mulighet til å tro det Gud har sagt i sitt ord.²⁵²

Tanken om at Kristi kropp kunne være flere steder på samme tid, var også utfordrende å tro på for mange av de reformerte. Her blir det også et spørsmål om kristologi. De reformerte mente at Guds allestedsnærvær ikke gjaldt Jesus, som etter sin menneskelige natur er i himmelen. Dette ble dermed også et viktig angrepspunkt mot Luthers realpresens. Til dette svarte Luther at når det siktes til at Jesus sitter ved Guds høyre hånd, så er ikke dette snakk om et sted for den fysiske kroppen til Jesus. Luther mente at dette begrepet slik vi ser det i Bibelen svarer til Guds kraft, og ikke til et bestemt sted. Dette betyr dermed at Kristus er der hvor Guds kraft er.

---

²⁴⁸ Lohse mener derimot at Luther ikke nødvendigvis forkastet læren fordi den var teologisk feil, men mer fordi han ikke ville bli bundet av teorien. Teologisk sett mener Lohse at Luther ikke er så langt unna transsubstansiasjonslæren (Lohse 1999: 308).

²⁴⁹ Wisløff 1983: 141.

²⁵⁰ Sasse 1977: 82.

²⁵¹ Alfsvåg 1987: 225f.

²⁵² Kolb 2009: 144.

I tillegg mente han at Kristus sin menneskelige natur, inkludert Hans kropp og blod, også har guddommelig egenskaper og kan være både nærværende hvor som helst og i hvilken som helst form, slik Gud måtte ønske. Kristi allestedsnærvær²⁵³ gjør derimot ikke at man kan spise Jesus i kålsuppen, innvender Luther; ”For det er én ting, at han [sic] er til stede – og en helt annen sak om han [sic] er til stede *for deg*”.²⁵⁴ De to siste ordene var av særlig betydning for Luther ettersom han mente at den personlige anvendelsen var en viktig del av nattverden. Vi kommer fram til nattverd fordi *jeg* er en synder, fordi *jeg* er svak i troen og i kjærlighet, derfor kommer *jeg* fram til nattverden hvor jeg kan høre Kristi ord om tilgivelse for syndene *mine*.²⁵⁵

Videre var det ikke nødvendig for Luther å forstå Guds allestedsnærvær til det ytterste, men heller å vende seg mot det sted han visste at Gud har sagt at Han er til stede. Dette ble også Luthers løsning for de som ønsket å møte Gud og Hans nærvær; å ta imot nattverden ettersom dette er det stedet vi vet med sikkerhet at Gud i sitt ord har lovet den troende at Han er til stede.²⁵⁶

Slik dåpen først er nyttig og har noen hensikt ved troen hos mennesket, slik er også nattverden avhengig av at man tror på innstiftelsesordene som blir uttalt. Jesu nærvær er uansett like reelt til stede i nattverden, uavhengig av mennesket. Men nattverden blir ikke til gagn for noen uten troen. Som Luther selv presiserer:

*Vi går til alters med det rette sinn når vi tror disse ordene: "Dette gis for dere" og "det utgytes for dere til syndenes forlatelse". Disse ordene krever hjerter som tror.*²⁵⁷

Guds Ord

Luther var av den oppfatning at Gud møter syndere på menneskets premisser for kommunikasjon; både gjennom ord og sakramentale midler. I 1536 uttalte Luther at evangeliet kommer til synderen på flere ulike måter; det forkynte ordet, dåp, nattverd,

---

²⁵³ Wisløff mener det kan være litt uklart om Luther vil gjøre allestedsnærværet gjeldene som skriftlære eller som han nærmest bare antyder en måte å forstå dette på. I Konkordieformelen er denne lære formet som en bekjennelse og er dermed kirkelære (Wisløff 1983: 140).

²⁵⁴ Wisløff 1983: 139f.

²⁵⁵ Kolb 2009: 145.

²⁵⁶ Wisløff 1983: 140.

²⁵⁷ Side 5 i Luthers lille katekisme lastet ned fra <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=2167>, 08.11.13.

nøklenes kraft eller syndsforlatelse, samt også gjennom samtaler mellom kristne.²⁵⁸ Vi ser at Ordet har en svært sentral plass i Luthers teologi og hans forståelse av Guds nærvær. Han satte det til og med over sakramentene:

*Guds ord [sic] er den største, nødvendigste og viktigste ting i kristenheten. For sakramentene (dåp og nattverd) kan ikke være uten Ordet, men Ordet kan godt være uten sakramentene. I nødsfall kan en bli frelst uten sakramentene, men ikke uten Ordet – slik som det skjer med dem som ønsker å bli døpt, men som dør før de kan få dåpen.*²⁵⁹

Luther mente at vi allerede i Gen 1 ser at Guds Ord har stor kraft. Gud bød ved ord, og Ordet skapte. Da Gud sa ”bli lys!” så ble lyset skapt. Ordet er mer enn noe som peker på himmelens realiteter og Guds vilje, det har en viktig funksjon i frelsen.

*His word in all its forms actually conveys and performs his [sic] saving will. God designed his [sic] Word in these forms as instruments of his [sic] re-creating power which accomplish what they announce.*²⁶⁰

Dette perspektivet tar også Luther med seg i forståelsen av absolusjonen, eller syndsforlatelsen. ”Ego te absolvo”, eller ”jeg tilgir deg”, er ikke en dom eller ord som bekrefter sannheten som allerede er der. Tvert i mot har disse ordene som blir sagt av presten, på vegne av Gud, en skapende effekt. Det skaper en realitet hos den som bekjenner sine synder og som i tro tar i mot syndsforlatelsen. Gjennom syndsforlatelsens ord blir man dermed satt fri og får på ny frimodighet som kristen.²⁶¹

Som vi allerede har sett hadde ordene i sakramentene også en helt sentral rolle for Luther; de gjorde at det ble et sakrament. Ordet har en skapende kraft; brødet og vinen blir til Kristi kropp og blod, og vannet i dåpen blir et hellig vann. Dette utdyper han også i den store katekismen:

---

²⁵⁸ Kolb 2009: 131ff.

²⁵⁹ Wisløff 1983: 121.

²⁶⁰ Kolb 2009: 132.

²⁶¹ Bayer 2008: 52f.

*Det er som Augustin også sier: Accedat verbum ad elementum, et fit sacramentum. Det er: Når Ordet kommer til elementet eller den naturlige ting, så blir det et sakrament av det, det er en hellig, guddommelig ting og tegn.*²⁶²

I tillegg mener Luther at ordene ”jeg døper deg...” som blir sagt av presten i dåpen ikke først og fremst er prestens ord, men treenighetens ord. Treenigheten utfører selv dåpen gjennom ordene og handlingen av presten. Vannet i seg selv og ordene som blir sagt kan virke små og uvirksomme, men her kommer Gud oss i møte, hevdet Luther.²⁶³ Dette ser vi også i prekenen; det er ikke presten som forkynner i prekenen, det er Gud selv. På samme måte som det ikke er presten som egentlig deler ut sakramentene, men Gud selv. Prekenen handler ikke *om* Kristi gjerninger, men *er* Kristi gjerning.²⁶⁴

Luther er av den oppfatning at Kristus selv er det forkynte ordet. På samme måte som Kristus er Ordet i Johannesprologen, er også Kristus det forkynte ordet i en preken. Med det som bakgrunn kan vi også forstå hvorfor Luther selv legger så stor vekt på det forkynte ordet; det er Kristus selv. Kristus er nærværende uansett, fordi Han er Gud. Men Guds allestedsnærvær er ikke nok for at mennesket skal forstå og ta imot den Kristus er. Ordet og evangeliet må forkynnes for at dette skal skje.²⁶⁵

Luther mener også at det er forskjell på historiene om Jesus slik de har funnet sted og forkynnelsen av begivenhetene. Han mener at mennesket i seg selv ikke er i stand til å fatte Kristi nærvær i historiene. Det må forkynnes, og når ordet utlegger historiene, fatter troen dem. Åpenbaringen kommer først når det både forkynnes en hendelse og det er en utleggelse av hendelsen. Ingen skjønner for eksempel Kristi liv og død, uten at det forklares i forkynnelsen. På samme måte hvis et barn tegner en hest som ligner på en ku, vil ingen skjønne at det er en hest hvis det ikke står skrevet over eller blir forklart. Guds frelseshistorie er skjult for mennesket og må bli åpenbart for mennesket. Mennesket kan ikke i seg selv nå opp til Gud ved tanker, gjerninger eller følelser. Gud må komme til mennesket, og det er det som skjer i forkynnelsen; den fører Gud til mennesket. Forkynnelsen av ordet gjør dermed de historiske

---

²⁶² <http://www.ekris.net/dgev/luther/stkatek/4p.htm>, 09.11.2013.

²⁶³ Kolb 2009: 138.

²⁶⁴ Nielsen 1983: 21ff.

²⁶⁵ Nielsen 1983: 15f.

begivenhetene i kristen tro nærværende og nåtidige for troen i mennesket. Ordet gjør *historie* om til *frelsheshistorie*.²⁶⁶

*Hvor ordet er, er Gud selv og handler, hvor ordet ikke er, er Gud ikke. Så enkelt kan Luthers lære om ordet formuleres.*²⁶⁷

Også i ordet blir troen helt essensiell. Historien om forsoningen er i seg selv kun en historisk begivenhet. Den er reell historisk sett, men ikke forsonende. Begivenheten blir først forsonende når mennesket tar den i mot i tro. Troen blir dermed en del av forsoningen.²⁶⁸

*The preaching of the gospel is nothing else than Christ coming to us or our being brought to him.*²⁶⁹

Videre mener Luther at ordet er ikke noe mennesket blir ferdig med eller utlært i. Gjennom Ordet blir Kristus skjenket til mennesket i gave på ny og på ny, og formidler tilgivelsen, nåden og frelsen. Dermed er prekenen i seg selv et nådemiddel. Luther skiller også mellom det ytre og det indre ordet. Det ytre ordet er ordet som forkynnes, mens det indre ordet er det ordet som Den Hellige Ånd taler til hjertet og samvittigheten. Først i det indre ordet blir det livgivende og nyskapende og først da er Kristus personlig til stede. På samme måte som Kristus bruker ytre faktorer for å komme til oss gjennom sakramentene, bruker Han også ytre ord til å trenge inn i oss. Først når Guds rike er fullendt, kan Gud tale direkte til menneske utenom det ytre.²⁷⁰

Evangeliets røtter er muntlige, ikke skriftlige, slik vi finner det i Bibelen, påpekte Luther. Evangeliet ble spredt ved menneskers munn.²⁷¹ På samme måte kan det virke som om Skriften kommer i andre rekke for Luther. Men det er ikke riktig. For det første hadde han personlig et nært forhold til Bibelen, helt fra hans tid som student på Universitetsbiblioteket og videre som novise i klosteret i Erfurt. Han ble etter hvert lokalkjent i Bibelen og hadde en trang til å trenge stadig dypere inn i den. Det var også ved å lese Bibelen at Luther fikk sin store åpenbaring på Guds

---

²⁶⁶ Nielsen 1983: 16f.

²⁶⁷ Nielsen 1983: 17.

²⁶⁸ Nielsen 1983: 17.

²⁶⁹ Kolb 2009: 133.

²⁷⁰ Nielsen 1983: 18f.

²⁷¹ Kolb 2009: 133.

rettferdighet, som preget hele hans forståelse av å være kristen.²⁷² I tillegg mente han at Skriften også var utgangspunktet for den muntlige preken, og han hadde meninger om hvordan man skulle tolke Skriften på rett måte²⁷³, noe vi også ser betydningen av i Luthers nattverdforståelse. Luther mente også at det var fullt mulig å møte Kristus ved å lese Skriften på egen hånd. Mennesket måtte bare lese den riktig, det vil si, mennesket måtte lese den som en preken til seg selv personlig. På den måten ble også Kristus og nåden skjenket til mennesket gjennom Skriften.²⁷⁴

Luther skiller også mellom lov og evangelium i Skriften, og mener at disse må forstås i relasjon til hverandre ettersom begge er avhengige av hverandre. Det går ikke an å dele inn Bibelen i lov og evangelium ut i fra GT eller NT. I begge testamenter finnes begge deler. GT blir først åpenbart for oss i lys av NT, mente Luther, mens NT kun kan forstås i lys av GT. Disse perspektivene ser vi også i Luthers frelsesforståelse; at loven først må dømme mennesket, for at evangeliet kan frelse det.²⁷⁵

Luther hadde også et anstrengt forhold til både svermeres og den katolske kirkes tanker om Skriftens autoritet. Han mente at svermerne roser seg over at de har Ånden uten og før ordet, og dømmer Skriften etter eget behag. Det samme gjør paven som dømmer mellom rett og galt til tross for at det går i mot Skriften.²⁷⁶ Luther mener at det var dette som skjedde med Adam og Eva i Edens hage; de satte en annen åpenbaring, slangens ord, over Ordet. Luther skisserer her opp hvilke alvorlige følger det har for en kirke om den søker erfaringer og åpenbaringer utenfor Guds Ord og sakramenter; man blir ført bort fra Gud.

---

²⁷² Modalsli 1995: 12ff.

²⁷³ Luther mente at Skriften alltid skulle settes over den som leser og hører Guds Ord. Han mente at Bibelen er sin egen tolk og uansett hvor mye et menneske studerer, tolker og analyserer, er det uoppnåelig å få en forståelse av hva Guds Ord betyr kun gjennom en akademisk tilnærming. Man måtte både få grammatisk og filosofisk trening og med tålmodighet meditere og prøve å tolke, samtidig som det involverer å få Den Hellige Ånds gave til å forstå teksten. Luther mente selv å få denne gaven under det som er blitt referert til som *tårnopplevelsen*, hvor Guds rettferdighet gikk ble åpenbart for ham. Troen er også essensiell, ettersom det er mye lettere å tolke Bibelen gjennom troens øyne. I tillegg er det viktig at leseren eller høreren stiller seg som objekt for Bibelen, og forstår at det er det skapte, ikke skaperen. (Bayer 2008: 69ff).

²⁷⁴ Nielsen 1983: 18.

²⁷⁵ Lohse 1999: 191f.

²⁷⁶ Wisløff 1983: 121.

*The Holy Spirit is not a skeptic and has written nothing doubtful or just in the realm of opinion into our hearts, but rather assertions that are more certain and trustworthy than life itself and all experience.*²⁷⁷

Ordet er det eneste sikre og troverdige holdepunktet for troen vår og også det sted hvor vi får møte Gud.²⁷⁸ Herfra kommer også det kjente begrepet *Sola scriptura*, Skriften alene, inn. Selv om Skriften må være i relasjon til kirken, hvor den blir tolket og forstått, må Skriften alltid være den øverste autoriteten.²⁷⁹

Relasjonen mellom Gud og mennesket

Luther var også opptatt av relasjonen mellom Kristus og mennesket. Han brukte vintreet og greinene i Johannes 15 som et bilde på denne intime relasjonen og foreningen mellom Kristus og mennesket.²⁸⁰ Luther poengterer her at kristenlivet er annerledes enn livet til en som ikke er kristen. Som kristen er man, gjennom dåpen og troen, knyttet sammen med Kristus på samme måte som greinene på vintreet. Dette er også forskjellen på en kristen og en ikke-kristen for Luther; Kristus og mennesket er forenet.²⁸¹ Her skjer ”a happy exchange”, i følge Luther.

*... the rich, noble, righteous bridegroom Christ takes as spouse the poor, shamed, evil little whore ... and acquits her of all evil, decorating her with all good things. Thus it is not possible that the sins will damn her; now they lie upon Christ and have been swallowed up by him.*²⁸²

Det skjer en guddommelig byttehandel idet Kristus og mennesket blir ett, som i et ekteskap. Menneskets synd blir slukt opp av Kristus, og mennesket får ta del i alt det Kristus har.²⁸³

---

²⁷⁷ Bayer 2008: 248.

²⁷⁸ Bayer 2008: 247

²⁷⁹ Lohse 1999: 187f.

²⁸⁰ Luther mente dette bildet illustrerte avhengigheten som mennesket har til Jesus på en god måte; i Guds rike kan man ikke gjøre noe, hvis man ikke er og blir i Jesus. Ved troen på Jesus kunne god frukt vokse fram. Luther mente dermed at selv om ikke-kristne gjorde samme gjerning som en kristen, var ikke dette god og kristen frukt, ettersom den ikke kom fra Kristus (Hendrix 2004: 247).

²⁸¹ Hendrix 2004: 242ff.

²⁸² Bayer 2008: 229.

²⁸³ Bayer 2008: 225ff.

Scott Hendrix drøfter i artikkelen ”Martin Luther’s Reformation of Spirituality” hvorvidt Luthers teologi kan kalles mystikk i ordets tradisjonelle forstand. Han argumenterer for at hvis mystikk handler om at vårt indre skal bli forenet med Kristus eller om å erfare Gud, kan vi si at Luthers teologi i høy grad var preget av mystikk. Derimot, hvis vi vektlegger Bernard McGinn sin definisjon kan vi ikke kalle Luther mystiker;

*The mystical element within Christianity involves a form of immediate encounter with God whose essential purpose is to convey a loving knowledge ... that transforms the mystic’s consciousness and whole way of life.*²⁸⁴

Poenget er nødvendigvis ikke å plassere Luther i en boks som ”mystiker” eller ikke, men snarere viser dette oss noe viktig om Luthers syn på hvordan og hvorvidt mennesket kan erfare Gud. Luther hadde stor tro på at man kan erfare at Gud virker i oss og i vårt indre, men vi kan ikke sette likhetstegn mellom Luthers teologi og den tradisjonelle mystikken.

For Luther kunne ikke forening med Gud handle om noe annet enn å tro på Kristus, og det måtte være åpent for alle. Den tradisjonelle mystikken kunne derimot se ut til å være reservert for en åndelig elite, hvor noen religiøse praksiser ble satt over andre basert på utvendige handlinger som ikke trengte å ha forankring i Kristus. Luther vektla først og fremst den indre troen og foreningen med Kristus som kjernen i det kristne åndelige livet.²⁸⁵

4.4 Hvorfor oppstår gudsnærværet?

Luther er overbevist om at Guds nærvær er tilgjengelig for mennesket, samtidig som han mener at det er en distinkt forskjell mellom Gud og mennesket, slik tradisjonell kristen tro også forutsetter. Gud er å forstå som den ukjente, og mennesket kan aldri forutsette en direkte tilgang til gudsforholdets innhold; Gud er den uerkjennbare.²⁸⁶ For mennesket vil det være mange mysterier i møte med Gud og vi har ikke forutsetning for å forstå Guds tanker eller handlinger, fordi Gud er noe helt annet. Det vil også være bakgrunnen for å svare på dette spørsmålet.

---

²⁸⁴ Hendrix 2004: 254

²⁸⁵ Hendrix 2004. 254.

²⁸⁶ Alfsvåg 1999: 99.

I senmiddelalderen stod tradisjonelle ritualer i sentrum av den katolske kirken, og gjennom ritualene kunne mennesket møte Gud. Presten, som utførte ritualene, fikk dermed svært mye makt. Da ulike reformatoriske bevegelser tok et oppgjør med den religiøse eliten, skjedde det med et skifte fra ritualer til moral, fra tradisjon og autoritetspersoner til Skriften. Selv om mye av kritikken fra reformatoriske bevegelser kunne være berettiget, var Luther uenig i fokuset på menneskelige gjerninger, uavhengig av om det var snakk i ritualer eller moral. Gud er skaperen som gjennom sitt ord kommuniserer med mennesket og tar dem inn i en relasjon med Ham selv.²⁸⁷

Vi ser også dette i Luthers frelsesforståelse. Mennesket kan ikke gjøre noe i seg selv for å bli rettferdiggjort overfor Gud. Luther mente at en synder aldri blir rettferdiggjort uten først å være fordømt. Anfektelsen er dermed nødvendig. Ettersom anfektelsen ikke er noe et mennesket ønsker seg, kan anfektelsen og konsekvensen av anfektelsen, tilgivelsen, heller aldri inntreffe som følge av en menneskelig anstrengelse. Rettferdigjørelsen hviler dermed aldri på menneskets egeninnsats. Det blir rett og slett nødvendig at all menneskelig gjerning tas bort, hvor godt det enn er i seg selv, for at gudsforholdet skal bli sant og rett.²⁸⁸ Nåden må stå helt alene for at mennesket kan bli frelst og rettferdiggjort. Det Jesus gjorde på korset er både nok og nødvendig, og det åpnet veien for at mennesket kan motta nåden, bli tilgitt og frelst, helt uforskyldt.

*Vi setter vårt håp til Gud alene bare om våre fortjenester og vår gode samvittighet, som er Guds gave, tas bort, slik at vårt håp står til Gud alene.*²⁸⁹

Som vi har sett gjennom hele Luthers teologi, er *troen* helt essensiell for å kunne erfare Guds nærvær. Det er ikke frelsen som gjør at vi kan erfare Guds nærvær, men troen. Gud er nærværende både i sakramentene og i Ordet, men troen er det som gjør sakramentet eller Ordet virksomt slik at det har en hensikt, som gjør at mennesket er i stand til å erfare og ta imot Guds nærvær. Menneskets tro på Gud har også ene og alene sitt opphav i Gud. Uansett hvordan man kommer til tro, er troen en gave som blir gitt av Gud, hevdet Luther. Det er ikke et menneskelig verk og kan aldri kobles til menneskets mottagelighet. Troen skapes uavhengig av subjektet og retter seg mot

---

²⁸⁷ Kolb 2009: 131.

²⁸⁸ Alfsvåg 2009: 96.

²⁸⁹ Alfsvåg 2009: 96.

objektet; Jesus Kristus.²⁹⁰ For mennesket er troen passiv, på den måten at den tillater Gud å gjøre sitt verk i seg, uten at det selv gjør noe. Tro får ikke mennesket ved rett kunnskap eller gode gjerninger, men det er noe mennesket mottar.²⁹¹ Troen er Guds handling i oss og er et kall som kommer fra Den Hellige Ånd. Han er et individ som taler og kaller i ord og gjerning, og både skaper troen og bevarer oss i en sann tro. Det eneste mennesket kan gjøre er å høre Guds Ord, for der skapes troen; ved at Ordet forkynnes til mennesket. Rent fornuftsmessig kan man tro at Jesus er verdens frelser som en historisk sannhet, men det er kun troen fra Gud som skaper en overbevisning om at Jesus er *min* frelser.²⁹²

På samme måte er skapelsen blitt skapt ut av ingenting, det skapte har ikke gjort noe for å bli skapt. Slik er det også for mennesket, det kan bli frelst og erfare Guds nærvær uten å gjøre noe for det. For Luther er det ingen tvil om at Gud har skapt ham selv, gitt ham kroppen sin, alle sansene, materielle ting, en kone, nok mat og at Gud beskytter ham mot det onde:

*... all that purely because of fatherly, divine goodness and mercy without any of my merit and worthiness.*²⁹³

Gud er en Gud som gir. Han gir livet, frelsen, sitt nærvær i sakramentene og i Ordet, uavhengig av hva mennesket gjør.²⁹⁴ I forholdet mellom Gud og mennesket er Gud giver og mennesket mottager. Gud kan aldri stå i gjeld til et menneske.²⁹⁵ Samtidig kan det se ut for at Luther mente at mennesket kan stille seg i posisjon for å motta Guds nærvær ved å høre Guds Ord og ta imot sakramentene. Hvis ikke, forutsetter det den ytterste form for predestinasjon.

Men for Luther er det ingen tvil om at alt har sitt opphav og utgangspunkt i Gud. Han er utgangspunktet og initiativtageren for frelsen, for dåpen og nattverden, for helliggjørelsen og det kristne livet som springer ut i fra frelsesverket. På bakgrunn av dette kan vi si at svaret på dette spørsmålet for Luther peker tilbake til Gud; Guds nærvær oppstår slik at mennesket kan erfare det enkelt sagt ”fordi Gud vil det slik”.

---

²⁹⁰ Bayer 2008: 240ff.

²⁹¹ Bayer 2008: 42f.

²⁹² Nielsen 1983: 25.

²⁹³ Bayer 2008: 95.

²⁹⁴ Bayer 2008: 95ff.

²⁹⁵ Alfsvåg 2009: 99.

4.5 Hva fører gudsnærværet til?

Det er vanskelig å skille hva Luther mener at gudsnærværet i seg selv fører til og hva frelsen fører til, ettersom det for Luther er knyttet frelse til dåpen – som også er et sted hvor mennesket tar imot Guds nærvær. Vi vil likevel se på noe av det Luther mener at Guds nærvær fører til der hvor han mener at Guds nærvær kan erfares; i sakramentene og i Ordet.

Ikke har Gud bare innstiftet dåpen og er nærværende der, Han handler også gjennom dåpen. Det finnes ikke noe åndelig liv uten ved Den Hellige Ånd, og Ånden gjør ikke noe annet enn å knytte oss til Kristus, i følge Luther. I dåpen forener Den Hellige Ånd mennesket med Kristus.²⁹⁶

*He takes me as a clay and makes me a new creature, which is endowed with a different mind, heart and thoughts, that is, with a true knowledge of God and a sincere trust in God's grace.*²⁹⁷

Dette er også dåpens kraft og hensikt; at den gjør oss ”salig”, som Luther også utdyper;

*... å bli salig er jo ikke noe annet enn å bli frigjort fra synd, død og djevel, komme inn i Kristi rike og leve med Ham i evighet.*²⁹⁸

Luther påpeker gjentatte ganger, noe han også presiserer i begge katekismene, at dåpen er et sted hvor det gamle mennesket først dør og blir begravet, for så å stå opp igjen som et nytt menneske og en ny skapning.²⁹⁹ For Luther var ikke dette en symbolsk død, men en faktisk død og oppstandelse; det er nødvendig at synderen dør for å kunne stå opp igjen som en ny skapning.³⁰⁰ Dåpen frir mennesket fra døden og lover evig liv til den døpte. Her blir mennesket ”freed from the old filth and received into grace, so that God's wrath, sin, death, and eternal damnation may be destroyed.”³⁰¹

---

²⁹⁶ Hendrix 2004: 253.

²⁹⁷ Hendrix 2004: 252.

²⁹⁸ <http://www.ekris.net/dgev/luther/stkatek/4p.htm>, 08.11.13.

²⁹⁹ Lohse 1999: 301.

³⁰⁰ Tranvik 2004: 27

³⁰¹ Kolb 2009: 140.

I dåpen finnes dermed Guds frelsende nærvær og Luthers frelsesforståelse ligger også til grunn for at han kan si at dåpen lover og bringer ”hele Kristus og Den Hellige Ånd med Hans gaver.”³⁰²

Når mennesket blir forenet med Kristus i dåpen får det delta i en guddommelig virkelighet som forandrer det.³⁰³ Denne foreningen danner også utgangspunkt for at man som kristen kan bære frukt, ikke av seg selv, men av Kristus.³⁰⁴ Når et menneske blir født på ny innvendig ved troen på dåpen, vil de gode gjerningene springe ut av mennesket naturlig.³⁰⁵

Luther faller alltid tilbake på innstiftelsesordene som grunnlag for hva nattverden fører til; Jesu kropp gis for menigheten og Hans blod utgytes for menigheten til syndenes forlatelse. Gaven innebærer syndenes forlatelse, og til dette presiserer Wisløff at det ikke bare innebærer det negative elementet, at det gale vi har gjort er tatt bort. Synden er også det som skiller oss fra Gud og når vi er tilgitt blir vi flyttet over til ”Guds kjærlighets samfunn, slik at vi nå eier alt det Gud har å gi fattige syndere”. Ved at vi spiser Jesu legeme og drikker Jesu blod i nattverden mottar vi syndenes tilgivelse.³⁰⁶ Luther mente også at nattverden hadde en annen funksjon. Han så på den som et testament, ”a weapon against Satan, the world and sinful, freshly desires”.³⁰⁷ I tillegg får mennesket et nytt fokus i nattverden:

*... a ... focus toward fellow creatures, with a proper courage to live life ....
[which] makes one happy, bold, and joyful in relation to ... all creatures.*³⁰⁸

Ordet har også sin viktige gjerning i det kristne livet. Den Hellige Ånd har skrevet Ordet og bruker det for å åpenbare menneskets synd og Guds straff mot synden, for så å kalle på mennesket ved å åpenbare Kristi nåde og tilgi dets synd. Deretter skaper Den Hellige Ånd tro i mennesket ved Ordet, og bruker det videre for å gjøre sitt verk i

---

³⁰² <http://www.ekris.net/dgev/luther/stkatek/4p.htm>, 08.11.13.

³⁰³ Hendrix 2004: 251

³⁰⁴ Når en kristen forkynner, døper, lider, arbeider og så videre er ikke dette som barn av Adam, men det er Kristus som gjør det i dem. Når man forkynner evangeliet, er ikke dette ved ens egne lepper og stemme, det er Kristus sine. På samme måte er det ikke ens egne hender man tjener andre mennesker med, men Kristus sine. For Kristus er i den kristne og den kristne er i Kristus (Hendrix 2004: 242ff).

³⁰⁵ Hendrix 2004: 248.

³⁰⁶ Wisløff 1983: 142.

³⁰⁷ Kolb 2009: 142f.

³⁰⁸ Bayer 2008: 12.

mennesket og gi det sine gaver.³⁰⁹ Tidligere i oppgaven har vi sett nærmere på Luthers syn på sammenhengen mellom anfektelser og erfaringer. Her spiller også Ordet en sentral rolle. Det er ved å meditere på Skriften dag og natt at man kan erfare Gud midt i prøvelsene.³¹⁰ Dette har nok også sin bakgrunn i Luthers egen erfaring med Ordet. Under stor anfektelse kjempet han med å forstå Guds rettferdighet før det gikk opp et lys for han da han mediterte over Guds Ord. Denne erfaringen var selve grunnlaget for hele Luthers frelsesforståelse.

---

³⁰⁹ Bayer 2008: 246f.

³¹⁰ Bayer 2008: 22f.

Kapittel 5

Sammenligning av Tozer og Luther

A. W. Tozer og Martin Luthers forståelse av Guds nærvær og hvordan dette kan erfares av mennesket er så forskjellige at det kan være utfordrende å sette dem opp mot hverandre. Selve grunnlaget og premissene for Guds nærvær er grunnleggende annerledes og samtidig noe av det som gjør sammenligningen interessant. Som vi har sett i oppgaven, er Tozer svært opptatt av det relasjonelle nærværet, mens Luther vektlegger det frelsende nærværet som finnes i sakramentene og Ordet.

Selve forståelsen av Guds nærvær er ikke så forskjellig mellom de to figurantene. Både Tozer og Luther mener at Guds nærvær eksisterer på ulike plan. Tozer skiller mellom Guds allestedsnærvær og Guds manifesterte nærvær, ikke ulikt Luthers skille mellom "*repletitive presence*" og "*sacramental presence*". Herfra fokuserer begge mest på Guds manifesterte nærvær som utgangspunkt for at det enkelte mennesket skal kunne erfare Guds nærvær. Både Luther og Tozer har en klar forståelse av at Guds nærvær kan erfares for mennesket. Men herfra skilles figurantene tydeligere fra hverandre.

For Tozer er grunnlaget for å erfare Gud at Han er en person med personlige egenskaper som kan erfares av mennesket på en relasjonell måte. På mange måter legger Tozer menneskelige relasjoner til grunn for hvordan Gud kan erfares for mennesket: gjennom sansene våre, følelser og vi kan oppleve relasjonell nærhet eller avstand.

For Luther blir dette en svermerisk tilnærming som legger menneskelige erfaringer til grunn for hvordan Gud, som er totalt annerledes og uerkjennbar, kan erfares. Erfaringen av Guds nærvær handler for Luther først og fremst om en visshet om å være Guds barn og at evangeliet gjelder *deg-et*. Dessuten vektlegger Luther også at erfaringen av Gud må ha et objektivt holdepunkt utenfor mennesket, for at den ikke skal være avhengig av og bli styrt av enkeltmennesket. Derfor vektlegges ikke følelser, det fysiske eller sansbare, men snarere det Gud har lovet i Ordet – det kan vi sette vår lit til. Luther stoler ikke på åpenbaringer eller erfaringer av Gud som kommer på andre måter enn det Ordet tilsier.

Det er grunn til å tro at Tozer ville ha sett på dette som en snever tilnærming, ettersom både Bibelen og kirkehistorien viser utallige måter Guds nærvær åpenbares

og erfares på for mennesket, som også kommer overraskende på for de som kjenner Skriften.

Her kommer også de store forskjellene til syne mellom oppgavens to figuranter. Luther har et objektivt fundament for erfaringen av Guds nærvær, mens Tozer vektlegger det subjektive. Dette er imidlertid ikke absolutte kategorier for verken Luther eller Tozer. Til tross for at Luther utelukker andre måter å erfare Gud på enn gjennom Ordet og sakramentene, er det også sentralt for Luther at Gud bruker subjektive opplevelser som motgang og lidelser for å enda tydeligere åpenbare de objektive sannhetene og erfaringene av Guds nærvær. Og som vi har sett tidligere i oppgaven, er Tozer også opptatt av Bibelen – både som et objektivt grunnlag for å få kunne ta imot frelsen, lære Gud å kjenne, samt for å erfare Guds nærvær.

Ettersom Luther lar Guds Ord være den eneste retningsnoren for hvor Guds nærvær kan erfares, blir sakramentene og Ordet sentralt. I disse elementene har Gud lovet at Han vil være til stede. Luther argumenterer for at Gud bruker ytre, synlige, konkrete elementer som brød, vin, vann og Skriften for å skape et indre møte mellom Gud og mennesket. Denne argumentasjonen fører oss også tilbake til Luthers objektive forståelse av Guds nærvær. Guds nærvær er ikke avhengig av mennesket, uansett er det materielt til stede i nattverden og i dåpen ved Guds Ord. Gud lar ikke sitt nærvær være noe som må gripes, erfares og tas i mot i ”løse luften”, men bruker konkrete tegn. Ved tro blir disse ytre elementene virksomme og erfarbare på et indre plan for enkeltmennesket.

Tozer vil nok oppfatte dette for passivt og bygger sin argumentasjon videre på en relasjonell forståelse av Guds nærvær. For at en relasjon skal fungere må begge parter være villige til å ha relasjonen og ha et ønske om å leve nært. Tozer mener Gud allerede har gjort alt Han kan for å leve nært mennesket helt fra begynnelsen av, da de levde sammen i Edens hage til inkarnasjonen, som viser en nidkjær Gud som er på jakt etter å gjenopprette relasjonen til mennesket og leve nært det.

Svaret for Tozer blir dermed at det nå er opp til det enkelte mennesket; er det villig til å ta ansvar for sin del av relasjonen med Gud? Derfor snakker også Tozer en del om hindringene som står i veien for å erfare Guds nærvær. Samlet sett kan vi si at dette handler om *sann overgivelse* til Gud. Et av disse hindrene går direkte på vår passivitet; å tro at vi ikke har noe ansvar, og lar det være totalt opp til Gud. Videre vektlegger også Tozer at vår livsstil må reflektere vårt ønske om å erfare Guds nærvær; vi må være lydige mot Guds Ord – her vil vår tillit til Gud bli satt på prøve.

Luther hadde stor frykt for et slikt fokus på egne gjerninger og eget strev, noe han så både i den katolske kirken og blant flere av de reformerte grupperingene. Luthers oppdagelse av Guds rettferdighet la grunnlag for hele kristenlivet; Guds nåde er nok og blir virksom ved troen, som også er en gave fra Gud. Mennesket kan ikke annet enn å ta imot, og la troen og nåden gjøre sin gjerning – og la det være grunnlaget for våre gjerninger.

For Tozer er det helt avgjørende at man erfarer Gud på en relasjonell måte – det er det man er kalt til som kristen. Luther har derimot nok med nærværet som eksisterer i sakramentene og i Ordet, det som ligger skjult her trenger man mer enn et liv for å finne ut av.

Både Luther og Tozer har en forståelse av at det er Gud som er initiativtageren for at mennesket kan erfare Guds nærvær. Svaret på hvorfor mennesket kan erfare Guds nærvær ligger for begge hos Gud; det er Guds vilje og ønske. Samtidig, slik vi allerede har sett, er det en forskjell på hva de to mener om hvem som har ansvaret for at mennesket kan erfare Guds nærvær. Årsaken til dette kan være den ulike vektleggingen av det relasjonelle nærværet og det sakramentale nærværet hos henholdsvis Tozer og Luther.

Tozer mener Gud og mennesket har et delt ansvar for erfaringen av Guds nærvær, men at Gud allerede har gjort sin del. Luther mener også at Gud allerede har gjort sin del, men samtidig at mennesket ikke kan gjøre noe for å ta del i frelsen og erfare Guds nærvær. Det eneste mennesket kan gjøre er søke til og å ta imot troen og Guds nådemidler, som for øvrig også kan forstås som en menneskelig handling. Men det er usikkert hva Luther mener om hvor bevisst denne handlingen er hos mennesket, eller hvorvidt det skjer som en respons på troen som mottas ved å høre det forkynte Ordet. Uansett må mennesket aktivt ta imot brødet, vinen, være villig til å bli døpt i vannet og høre Guds Ord.

Opgavens figuranter mener begge at Gud alene er opphavet til frelsen og at mennesket ikke kan gjøre noe i seg selv for å bli frelst. Hos Luther ser vi en tydeligere sammenheng mellom frelsen og gudsnærværet enn det vi gjør hos Tozer. Stedet hvor mennesket først erfarer Guds nærvær, dåpen, er også stedet hvor det blir frelst. For Luther er både nattverden og Ordet noe som fører mennesket tilbake til frelsen. I nattverden får en gang på gang ta del i det som skjedde på korset, og Ordet forkynner lov og evangelium. Mennesket får gå dypere inn troens mysterium, frelsen, gjennom disse elementene som også innebærer et møte med Guds nærvær.

Tozer kan derimot se ut til å lage et skille mellom frelsen og erfaringen av Guds nærvær. Selv om Gud alene kan frelse, er det et samarbeid mellom Gud og mennesket som gjør at man kan erfare Guds nærvær. Derfor snakker også Tozer om at det finnes mange kristne som aldri har erfart Guds nærvær på den relasjonelle måten som Tozer beskriver og forklarer.

Luther ville derimot ha tenkt at disse *har* erfart Guds nærvær hvis de er døpt, går til nattverd og hører Guds Ord forkynt enten muntlig eller ved å lese Skriften. Det finnes ikke noe mer nærvær å erfare enn dette. Her finner vi også Luther sitt svar på hvordan mennesket kan bli værende i Guds nærvær; at man fortsetter i tro å ta i mot Guds nådemidler i nattverden og Ordet. For Tozer blir derimot gode vaner og øvelser gjennom åndelig disiplin det som gjør at mennesket kan bli værende i Guds nærvær.

Det er vanskelig å lage en klar sammenligning mellom figurantene om hva de mener gudsnærværet fører til i det enkelte mennesket. Som vi har sett, knytter Luther frelsen og erfaringen av gudsnærværet sammen. Dette gjør det vanskeligere å skille hva Guds nærvær fører til og hva frelsen fører til hos Luther. Likevel ser vi at Luther er opptatt av den frelsende virkningen Guds nærvær har for mennesket; vi får syndenes forlatelse, blir forenet med Kristus, får alt det Gud har å gi mennesket, får Den Hellige Ånd, som videre også gjør sin gjerning i mennesket. I Tozers forståelse av hva Guds nærvær fører til, vektlegger han at mennesket vil få en større overgivelse og kjærlighet til Gud og Hans rike, erfare frihet og bli helliggjort. Selv om vektleggingen er forskjellig, ser vi også noen likheter. For Luther er også nærværet i sakramentene og i Ordet det som skaper tro, omvendelse og de gode gjerningene ved at Ånden gjør sitt verk i oss.

Kapittel 6

Avsluttende refleksjon

Som vi har sett i denne oppgaven er Guds nærvær et stort tema som spiller en viktig rolle både i Bibelen, kirkehistorien, samt hos de to teologene, Aiden Wilson Tozer og Martin Luther, som denne oppgaven særlig fokuserer på. Vi har sett at figurantene har to ulike måter å forstå gudsnærværet på, samtidig som det også er flere likheter. Tozers tyngdepunkt ligger på det relasjonelle nærværet som lar menneskets forhold til Gud være grunnlaget for at Guds nærvær kan erfares. Luther derimot, er opptatt av det frelsende nærværet som finnes i sakramentene og i Ordet. Mennesket trenger ikke mer enn vissheten om Guds nærvær disse stedene. Nåden må stå alene og Jesu frelsesverk er nok for den troende, mener Luther. Samtidig som det er grunnlaget for kristenlivet, vil Tozer påpeke at det likevel kan være at Gud vil noe mer enn bare å frelse, Han vil også leve i et relasjonelt nærvær med mennesket her og nå.

Begge to representerer meningsfulle røster inn i vår tid. Som vi har sett i innledningen vektlegger den postmoderne tiden erfaringer, også i møte med Gud. Mens Tozers teologi i stor grad gir rom for dette, gir Luther en god og trygg forankring av Guds nærvær når erfaringene, opplevelsene og følelsene uteblir. Faren med Tozer er nettopp dette; at den subjektive erfaringen blir grunnlaget for gudslivet og troen. Mens luthersk teologi setter muligens for tydelige rammer for Guds nærvær og hvordan det kan erfares av mennesket.

Er det om mulig å se en syntese mellom disse to retningene? Er det forenlig å være en ”luthersk karismatisk kirke”? Dette vil være et interessant spørsmål for videre drøfting. Mens Tozer nok mest sannsynligvis vil være åpen for en slik syntese ettersom han ikke trenger å måtte gå på kompromiss med sin vektlegging av det relasjonelle nærværet, ser vi at klassisk luthersk teologi nok vil sette en avgrensning mot Tozer i forståelsen av Guds nærvær. For dette står Tozer for nær det Luther vil kalle svermeri. Likevel, hvis Tozer samtidig anerkjenner Guds nærvær i sakramentene og Ordet, er det samtidig mulig at disse to retningene kan være utfyllende for hverandre.

Denne oppgavens format gir ikke muligheter til å gå videre inn i denne drøftingen, men belyser et viktig perspektiv for den lutherske kirke i Norge som i dag opplever ulike spenninger og strømninger, både i kirken og i samtiden.

Litteraturliste

- Alfsvåg, Knut, "Jesu nærvær", *Norsk Teologisk Tidsskrift* 88 (1987) 219-227.
- Alfsvåg, Knut, "Negativ teologi hos Martin Luther", *Over alt. Økumenisk tidsskrift for kristen spiritualitet og åndelig veiledning* 21 (2009) 91-100.
- Bayer, Oswald, *Martin Luther's Theology. A Contemporary Interpretation*. Grand Rapids, Mich. 2008.
- Bibelen, Det Norske Bibelselskapet 2011.
- Cave, Hanne Therese, "Hvilken plass bør bønn for syke ha i kirken i dag?" (Masteroppgave, Misjonshøgskolen, 2011).
- Dunn, James D. G., "New Testament" i artikkelen "Spirit/Holy Spirit" i *Religion past & present: encyclopedia of theology and religion* vol 12, 207-216.
- Fee, Gordon D., *God's Empowering Presence. The Holy Spirit in the Letters of Paul*. Grand Rapids, Mich. 1994.
- Fee, Gordon D., *Paul, the Spirit, and the People og God*. Grand Rapids, Mich. 1996.
- Feldmeier, Reinhard og Hermann Spickermann, *God of the Living. A Biblical Theology*. Waco, Tex. 2011.
- Forde, Gerhard O., *The Preached God. Proclamation in Word and Sacrament*. Grand Rapids, Mich. 2007.
- Foster, Richard J., *Streams of Living Water. Essential Practices from the Six Great Traditions of Christian Faith*. New York, NY 1998.
- Fretheim, Terence E., "God, OT view of", *The New Interpreter's Dictionary of the Bible* Vol 2, 603-618.
- Friedman, Richard Elliott, "Tabernacle", *The Anchor Bible Dictionary* vol 6, 292-300.
- Gowan, Donald E., "Divine Presence", *The New Interpreter's Dictionary of the Bible* Vol 2, 146-149.
- Gulddal, Jesper og Martin Møller, *Hermeneutikk – en antologi om forståelse*. Haslev 1999.
- Görg, M.: "Sakan", *Theological Dictionary of the Old Testament* vol 14, 691-702.
- Hendrix, Scott, "Martin Luther's Reformation of Spirituality", Wengert, Timothy J., ed., *Harvesting Martin Luther's Reflections on Theology, Ethics, and the Church*, Grand Rapids, Mich. 2004, 240-260.

- Kolb, Robert, *Martin Luther. Confessor of the Faith*, Oxford 2009.
- Lawrence, Brother, *The Practice of the Presence of God*, (Hal M. Helms ed.), Brewster, Massachusetts, 2010.
- Levison, John R., "Holy Spirit", *The New Interpreter's dictionary of the Bible* Vol 2. Nashville, Tenn. 2007, 859-879.
- Lohse, Bernhard, *Martin Luther: An Introduction to His life and Work*, Philadelphia 1986.
- Lohse, Bernhard, *Martin Luther's Theology. Its Historical and Systematic Development*. Minneapolis 1999.
- McGrath, Alister E. (ed.), *The Christian Theology Reader* (Forth edition), Malden, Mass. 2011.
- Modalsli, Ole, *Evangeliet – Guds kraft til liv. Om Martin Luthers reformatoriske oppdagelse*, Oslo 1995.
- Moltmann, Jürgen, *God in creation: an ecological doctrine of creation*, London 1985.
- Murphy-O'Connor, Jerome, "The Presence of God through Christ in the Church and in the World", Benoit, Pierre & Roland Murphy (eds.), *The Presence of God Concilium/Vol 50*. New York, NY 1969, 107-120.
- Nielsen, Allan Graugaard, "Troen kommer af det, som høres. Luthers lære om Guds Ord som nådemiddel", Langagergaard, Poul (red.), *Martin Luther – i kamp for troen*, Fredricia 1983, 12-29.
- Richardson, Neil G., "God, NT view of", *The New Interpreter's dictionary of the Bible* Vol 2, Nashville, Tenn. 2007, 595-603.
- Sasse, Hermann, *This is my body. Luther's Contention for the Real Presence in the Sacrament of the Altar*, Adelaide 1977.
- Scullion, John J., "God (OT)", *The Anchor Bible Dictionary* vol 2, 1041-1048.
- Skaar, Tone Rusten, "Lovsang forener! Moderne lovsang som økumenisk spiritualitet i vår tid", Sæther, Knut-Willy (red.), *Kristen spiritualitet: perspektiver, tradisjoner og uttrykksformer*, Trondheim 2013, 167-187.
- Snyder, James L., *The Life of A. W. Tozer. In Pursuit of God*. Venture, CA. 1973.
- Torrance, Thomas F, *Incarnation. The Person and Life of Christ*, Downers Grove, Ill. 2008.
- Tozer. A. W., *God's Pursuit of Men. Tozer's Profound Prequel to The Pursuit of God* (2nd edition), Camp Hill, Pennsylvania 1978.

Tozer, A. W., *The Pursuit of God. The Human Thirst for the Divine*. Camp Hill, Pennsylvania 1982.

Tozer, A. W., *Experiencing the Presence of God. Teachings from the Book of Hebrews* (edited and compiled by J. L. Snyder), Ventura, CA. 2010. Referert til som "Tozer 2010 (1)" i fotnotene.

Tozer, A. W., *How to be Filled with the Holy Spirit*. Mansfield Centre, CT. 2010. Referert til som "Tozer 2010 (2)" i fotnotene.

Tozer, A. W., *God's Power For Your Life. How the Holy Spirit Transforms you Through God's Word* (edited by J. L. Snyder), Ventura, CA. 2013.

Tranvik, Mark D., "Luther on Baptism", Wengert, Timothy J. (ed.), *Harvesting Martin Luther's Reflections on Theology, Ethics, and the Church*. Grand Rapids, Mich. 2004, 23-37.

van den Brom, Luco J., "Omnipresence", *Religion past & present: encyclopedia of theology and religion* vol 12, 314-315.

Vang, Carsten, "Ånden, som skaber liv. Nogle aspekter i Luthers Helligsåndsteologi", Langagergaard, Poul (red.), *Martin Luther – i kamp for troen*, Fredricia 1983, 44-58.

Wisloff, Carl Fr., *Martin Luthers teologi. En innføring*, Oslo 1983.

Zimmerli, Walther, *Old Testament theology in outline*, Edinburgh 1978.

Nettsider:

http://divinelycommonicons.com/iconhtml/dci_brotherlawrence.html, 14.11.13.

<http://www.cmalliance.org/about/>, 13.11.2013.

http://en.wikipedia.org/wiki/Christian_and_Missionary_Alliance, 13.11.2013.

<http://www.ekris.net/dgev/luther/stkatek/4p.htm>, 08.11.13

<http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=2167>, 08.11.13.